

Слободан Ч. Антонић¹
Универзитет у Београду,
Филозофски факултет,
Одељење за социологију
Београд (Србија)

316.647.8(497.11)
Оригинални научни рад
Примљен 11/07/2024
Прихваћен 12/10/2024
doi: [10.5937/socpreg58-52122](https://doi.org/10.5937/socpreg58-52122)

ДРУШТВЕНИ КОРЕНИ ИНВЕРЗНОГ НАЦИОНАЛИЗМА²

Сажетак: Ниподаштавање, презир, непријатељство, па чак и мржња према припадницима сопственог друштва, јесу феномени уочени у многим земљама. Он се у овом раду назива инверзним национализмом, али се наводе и друга имена која се користе у Србији, уз разматрање и неких овдашњих показатеља овог феномена. У другом делу рада даје се преглед именовања и описа инверзног национализма у другим земљама (самодржња, ојкофобија, етномазохизам, смердјаковштина, малинцизам...). У трећем делу рада износе се нека објашњења овог феномена и указује на то да он нема исте узроке у земљама центра светског капиталистичког система и у земљама (полу)периферије. За објашњење инверзног национализма у Србији најкорисније је теоријско објашњење које је дато за малинцизам у Мексику: као поунутрење неокOLONИЈАЛНОГ система вредности у функцији нормализације неоимперијалне доминације.

Кључне речи: неокOLONИЈАЛИЗАМ, малинцизам, аутошовинизам, теорија светског капиталистичког система, идеологија, поунутрење

ИНВЕРЗНИ НАЦИОНАЛИЗАМ У СРБИЈИ

Ниподаштавање, презир, непријатељство, па чак и мржња према припадницима сопственог друштва – појаве су које су уочене у Србији и о којима се много расправља. У нашој научној и стручној литератури различито се именују: „националнихизам“ (Jovanović, 2009, str. 129–135; Knežević, 2022, str. 360), „инверзивни етнонационализам“ (Kecmanović, 2001, str. 107), „негативни национализам“ (Stojanović, 2000, str. 23),

¹ santonice@f.bg.ac.rs; ORCID [0000-0002-5693-9952](https://orcid.org/0000-0002-5693-9952)

² Чланак је резултат рада на пројекту Фонда за науку „Формирање српског националног идентитета и теоријске контроверзе око покушаја његове деконструкције“ (Formation of Serbian identity and theoretical controversies concerning attempts of its deconstruction FSITC 1561), као и део истраживања које је финансијски подржало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада на Универзитету у Београду – Филозофском факултету (број уговора 451–03–66/2024–03/200163).

„самодржња“ (Damjanac, 2015), „рододржња“ (Avramović, 2013), „национални мазохизам“ (Anđelković, 2008; Vučinić, 2012, стр. 56), „мазохистички национализам“ (Stojanović, 2000, стр. 31), „себепорицање“ (Đogo, 2023, стр. 31), „дух самопорицања“ (Lompar, 2022), а најчешће употребљавани назив је „аутошовинизам“ (Čirjaković, 2021a; Brdar, 2012, стр. 390; Šljukić, 2020; 2018; Gordić, 2018; Avramović, 2018; Šijaković, 2018; Reljić, 2018; Radonjić, 2018; Despotović, 2018; Gajić, 2020; 2018; Vladošić, 2018, стр. 97, 98, 123, 179, 187; 2023, стр. 48–52, 55; Knežević, 2022, стр. 360; Antonić, 2023, стр. 195–197; Đogo, 2023, стр. 16–19, 23, 25, 26; 2024, стр. 128, 131; Trkulja, 2024, стр. 62; Blagojević, 2024, стр. 175, 194). У овом раду појмове „инверзни национализам“ и „аутошовинизам“ користитићу као синониме за појаву о којој је реч, а навешћу и термине са сличним значењима који се користе у другим језицима.

До сада немамо социолошко истраживање раширености ове појаве у Србији³. Ипак, аутори који о њој пишу сматрају је важним феноменом нашег савременог друштвеног живота. Као њени индикатори могу да послуже следећи искази: „Презирем своју земљу“ (D. Milinović in: Sejdinović, 2021); „Колико је ова земља одвратна“ (David, 2014); „Чињеницу да сам Србин осећам само по срамоти од те чињенице. Несрећан сам што сам се родио овде и то је нешто с чиме читав живот на различите начине морам да се борим“ (V. Arsenijević in: Milojević, 2018); „(Срби су)... народ болесни, који се не либи ходати по ножу геноцидности“ (Bursać, 2021); „Србија се одавно отцијепила од нормалности“ (D. Gruhonjić in: Šunjić, 2021); „реч је о болесном друштву“ (Gruhonjić, 2011); „ово друштво је дубоко дегенерисано“ (D. Gruhonjić in: RTV 2013); „Србија и Република Српска су духовне пустиње, то су духовни логори“ (Gruhonjić, 2021), у којима се „упорно слави смрт, а људски живот вриједи колико један метак – или трзај ножа“ (D. Gruhonjić in: Šunjić, 2021); „Антисрпство је предуслов патриотизма“ (Kišjuhas, 2012); „Ова канибалистички-изопачена и психотично-франкенштајнска Србија“ (Krstić, 2019); „Ми смо најгори народ“ (Uzelac, 2019a); „народ је марва“ (Uzelac, 2019b); „не заслужујемо велико слово“ (за име народа – С. А.; Uzelac, 2019c); „има нешто дубоко труло у овом народу, болесно“ (Uzelac, 2019d)...

Најчешће, међутим, инверзни национализам није тако директан као у овим исказима, већ се подразумева као став. Тако једна наша филозофиња, говорећи о борцима против „Милошевићевог национализма“, цитира изјаву свог неименованог „антинационалистичког“ познаника из времена НАТО агресије на Србију 1999: „Ако дођу копнене трупе, попушићу курац првом црнци америчке војске“ (Arsić, 2003, стр. 352). Ауторка ову изјаву критикује, али из неочекиваног разлога. Није проблем отворена подршка војној окупацији своје земље, већ *токсични маскуланизам* – „постављање у позицију која су сматра ‘женском’“, као и прикривена „хомофобичност“ и „расизам“, који се препознају у овој изјави. Да је ауторкин антинационалистички познаник, рецимо, казао: „Засућу цвећем првог америчког војника/војникању који/ која умаршира у Београд“, то би вероватно било савршено исправно.

³ Постоји психолошко истраживање „Аутошовинизам – његово мерење и номолошка мрежа“, Љиљане Лазаревић и Горана Кнежевића, рађено 2022. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду. То се види из одобрења Комисије за етичка питања, при овом Одељењу, од 8. марта 2022. (<https://sn.rs/b467w>). Нажалост, резултати овог истраживања до сада још нису објављени.

Сличан подразумевани став у овој „недомисливој инверзији вредности“ (Gordić, 2018, str. 23) налазимо код писца који говори о „нашој неспособности да као друштво преуземо одговорност за оно што је чињено или да барем стегнемо зубе када све оно што је чињено дође на наплату“ (V. Arsenijević in: Nonin, 2023). Као пример он наводи НАТО агресију на Србију 1999, па каже „да када једно друштво стигне дотле да се осамнаест земаља координише у намери да заустави ту ратну машинерију коју су они који га воде покренули, да би најбоље било да се самоукине“. Овде се нестанак („самоукидање“) неког друштва узима као логична консеквенца супротстављања морално супериорном бићу какво је, очигледно, за овог писца НАТО. Из његове перспективе, боље је да цело друштво уопште *не постоји* него да изазива гнев таквог моралног дожанства.

Трећи пример подразумеваног инверзног национализма налазимо у рубрики књижевне критике у угледном београдском недељнику. Ту се хвали књига једног савременог српског писца тако што се каже да „у роману, за добродошлу промену, није уочен ниједан Балканац“ (Milenković, 2023). Књижевни критичар овде подразумева да није добро да „Балканац“ буде јунак неког српског романа, очигледно га рангирајући у инфериорна бића, незанимљива и не препоручљива за озбиљну литерарну обраду.

Још једна одлика инверзног национализма је негативна самоесенцијализација. Као и код правог национализма, цела популација се своди на пар негативних црта, које ту популацију, наводно, суштински одређују. Бришу се све унутрашње, интергрупне разлике, а уједно се успоставља дистинктивна разлика између стигматизоване популације и супериорног говорника (који тиме узима статус моралног судије). То се најбоље види у исказима који садрже реч „Срби“. Ту се Срби појављују као нарочита бића, попут гуштера или паукова, међусобно толико слична да их и не треба разликовати, али видно различита од морално надмоћног говорника (или групе којој он припада).

„Срби не поштују истину. (...) Срби су увређени чињеницама и аргументима овога света. (...) Срби су јако увређени што није по њиховом. (...) Србима свашта пада на памет“ (Ugrčić, 2008). „Живот тражи читав комплекс способности, моћи, знања (...). Срби тих драгоцених особина, нажалост, немају довољно. (...) Срби живе аматерски. И то из генерације у генерацију. (...) То је узело мах фаталне самодеструкције. Ми Срби смо народ који је обожавао Милошевића, а убио Ћинђића. (...) И зато, кажем вам: како ствари стоје, и даље за Србе важи: најбоља судбина је не родити се“ (Ugrčić, 2006). „Срби никад о себи нису говорили истину и главни су у пропагирању лажи о самима себи“ (N. Prokić in: Labović, 2023). „Бити Србин и бити руски агент, код нас му дође једно те исто“ (Ilić, 2022). „Срби се поносе својом вером званом Светосавље, а не верују ни у шта“ (Pantić, 2023). „Каква је то вредност бити Србин, коју је тешко дефинисати за разлику од неких других вредности типа: добар човек, поштен човек, mudar човек, толерантан“ (Marković, 2023). „Босански Срби су показали (по ко зна који пут) да су претежно стока ситног зуба која се купује за 50 марака“ (Bursać, 2023).

Уколико би се, у наведеним исказима, реч „Срби“ заменио називом неког другог народа, они би се, због своје дерогативне генерализације, у Србији оправдано сматрали националистичким. Због тога ову појаву и називамо *инверзним национализмом*.

Негативна (само)есенцијализација приметна је и у (псеудо)перформансима. Тако је на српској франшизи сајта *Vice* објављена репортажа под називом „Цео дан сам се понашао ‘најсрпскије’ могуће“. Аутор је „одлучио да на један дан усвоји неке

особине и дневне рутине просечног Србина“. Стога је одмах по устајању попио вињак, обукао кожну јакну на доњи део тренерке и ставио шајкачу, „јер апсолутно нема потребе да се било шта слаже с било чим“. Сву обућу је ставио испред стана, на ретровизор окачио крст и опанак, ручао и вечерао плескавицу с луком, затим се испред зграде попео на оборену жардињеру и бацао петарде, да би завршио дан конзумирањем алкохола док се није обезнанио од пијанства... (Dimitrijević, 2018). Ето тако, према мишљењу овог младог репортера, „просечни Србин“ проводи дане.

Структурално слична овом је и „амблематична инсталација“ *Gott liebt die Serben* („Бог воли Србе“), једног нашег ликовног уметника, презентована први пут у београдском Музеју савремене уметности (2002), и од тада више пута понављана. „Састоји од 17 кафанских столова спојених у облику кукастог крста и прекривених црним столњацима на којима ће бити послужени пасуљ и пиво. Трештаће и музика да би овај балкански банкет био употпуњен.“ Како објашњава сам аутор: „Седамнаест столова, бесплатан пасуљ, пиво, музика, драње, срање, и после тога све остаје на столу током трајања изложбе – све и хлеб, флаше... Тај рад је излаган више ни сам не знам где: у Јапану, два пута у Италији, у Мађарској, у Немачкој не знам колико пута...“ (R. Teodosijević in: Ćuk, 2020). „Јасно, искрено и поштено овај уметник је описао како види народ међу којим живи“, коментарисао је ову „амблематичну инсталацију“ један културолог. „Дакле, земља примитивних фашистоидних дивљака који се даве у пасуљу и разуларено дивљају уз ‘неурбану’ музику. Цео догађај се одиграва у најпрестижнијој културној институцији (Музеј савремене уметности – С. А.), уз подршку владајуће културне елите, па се стога оправдано може рећи да је то заправо најпрегнантније изражен став нових културних посленика о земљи и о свом положају у њој. Он се своди на стари мит о острвима светла у мору таме и примитивизма“ (Đurković, 2006, str. 137–138).

Сматра се да је у Србији, у делу јавности, извршена *нормализација* инверзног национализма као става, који се онда више уопште не види као проблематичан. Није реч о изолованим инцидентима, већ о читавој *култури аутишовинизма* у којој се, непрекидно и са свих страна, истиче дистинкција између супериорног субјекта и инфериорног друштва – при чему субјекат може бити сам говорник, али и нека његова друштвена група (од љубитеља одређеног правца у музици, до гласача одређене странке). Једна од последица такве културе су и стратегије напуштања српског идентитета. Поједине јавне личности сада себе представљају као „апатриде“, „анационалне“ и невољне становнике туђе земље (види Ćirjaković, 2021b); други отворено изјављују, као што смо видели, да их је „срамота што су Срби“; трећи се директно декларишу као припадници нације Југословена, односно тврде да њихова „права“ земља није Србија већ некадашња Југославија (о тој појави сам опширније писао у: Antoniћ, 2023a); четврти пак беже у субнационалне (регионалне) идентитете, конструишући их по (псеудо)етничком моделу – попут „нације Војвођана“ (види Antoniћ, 2024); пети су прозападни идентитаријанци, који себе виде као нову и другачију српску нацију, захтевајући чак статус националне мањине⁴.

⁴ Рецимо, политичка организација „Глас“ је објавила да у Србији, „због политичке и медијске маргинализације, наше грађанке и грађани који су за ЕУ и НАТО постају *национална мањина*, с јасним политичким, вредносним и културним *идентитетом*“ (Beta, 2021; Samardžić, 2021; моје истицање).

ИНВЕРЗНИ НАЦИОНАЛИЗАМ У ДРУГИМ ЗЕМЉАМА

Ова појава се сусреће и у другим земљама, јављајући се различитим интензитетом и бивајући различито именована.

Одраније су већ познате синтагме „самопржећи Јеврејин“ (self-hating Jew) и „јеврејска самомржња“ (jüdische Selbsthaß; Lessing, 1930), које означавају јеврејско поунутравање непријатељског (антисемитског) национализма. Новији термин је *auto-antisemitism*, као ознака за „социјално-психолошки феномен у којем Јеврејин развија опсесивни презир и непријатељство према јеврејској традицији, обичајима и оним Јеврејима који их се придржавају“ (obsessive contempt and hostility towards Jewish tradition, customs, and observant Jews; N. Bennett in: Ofir, 2017). На сличну тему је снимљен и филм *Верник* (The Believer, 2001).

У Француској је Гијом Феј (Guillaume Faye, 1949–2019), у књизи *Археофутуризам* (L'Archéofuturisme, 1998) увео појам „етномазохизам“ (ethno-masochisme; Faye, 2012, str. 48). Он ту критикује француску и европску „самоетнофобију“ (Faye, 2012, str. 24), „кривицу мазохизма“ (25), „хроничну самомржњу“ (165) и „етномазохистичко штеточинство“ (23).

Сличну појаву у Немачкој, али и у Западној Европи, налази Франк Лисон (Frank Lisson), пишући о томе у књизи *Презирање сопствености: о култури самомржње у Европи* (Die Verachtung des Eigenen – Über den kulturellen Selbsthasses in Europa, ¹2012; ²2019). „Човек који је испуњен самомржњом (Selbsthasses) на пољу културе не мрзи себе лично, већ културу средине где се родио и где живи, мрзи своје порекло и своје корене“, сматра Лисон (Lisson, 2022, str. 320). Аутор каже да је „немачка послератна генерација усмерила енергију самомржње у култури према сопственом народу“ (Lisson, 2022, str. 24). Од 1980. то становиште у Немачкој постаје доминантно: „Уместо мржње према свему туђем, прогласили су као пожељно да се мрзи све што је сопствено, немачко“ (str. 24–25). Као пример Лисон цитира „немачког анти-Немца“ Виглафа Дроста (Wiglaf Droste), који у *Тајесцајтунг*у (Tageszeitung), 12. августа 1989, пише:

„Било би најбоље када би ‘немачки народ’ и то у целости, потпуно, сам себе поништио и уништио. То је далеко боље него да само један припадник било које друге нације на нашој планети буде убијен од стране једног Немца. (...) Немци који умишљају да су поносни што су Немци, њих непрестано ваља држати под контролом, а ако је потребно оградити их високим зидом и бодљикавом жицом“ (нав. у: Lisson, 2022, str. 336).

На енглеском говорном подручју се за сличан феномен користе изрази „самопрезир“ (self-loathing) и „самомржња“ (self-hatred; Meyer, 2008; Beckeld, 2019), као и „ојкофобија“ (oikophobia) који је данас и теоријски најразвијенији појам. Ту реч је у Британији сковао Роџер Скрутон (Roger Scruton, 1944–2020), желевши да означи „одрицање од наслеђа и постојбине“ (the repudiation of inheritance and home; Scruton, 2004, str. 36), односно „поседни ментални склоп (a peculiar frame of mind) настао у западном свету од Другог светског рата, нарочито распрострањен међу интелектуалним и политичким елитама“ (Isto). „Симптоми“ су: „склоност, у било ком сукобу,

да се стане на страну ‘њих’ против ‘нас’, и осећање потребе да се оцрне обичаји, култура и институције које се могу идентификовати као ‘наше’ (Isto). Хронични облик ојкофобије, сматра овај филозоф, проширио се америчким универзитетима, под маском политичке коректности (Scruton, 2004, стр. 37).

Реч је дошла и до Холандије, где ју је, у наслов своје публицистичке књиге *Oikofobie, de angst voor het eigene* (2013), ставио Тјери Боде (Thierry Baudet) у значењу „патолошке аверзије према своме“ (ziekelijke afkeer van het eigene; Baudet, 2013, стр. 10). Међутим, сам појам се у Бодеовој књизи помиње тек неколико пута, пошто се она углавном бавила холандском политиком и односом према ЕУ. „Ојкофобија“ је прешла и Атлантук, појавивши се у *The Wall Street Journal* као ознака за врсту културног снобизма, посебно у академској заједници САД (Taranto, 2010). Међутим, своје теоријско утемељење у САД ова реч је добила у књизи Бенедикта Бекелда (Benedict Beckeld) *Западни самопрезир: ојкофобија у опадању цивилизација* (Western Self-Contempt: Oikophobia in the Decline of Civilizations) (Beckeld, 2022).

Бекелд западну ојкофобију види као „патологију културолошке врсте“, сматрајући да она више означава „мржњу, презир или несклоност“ него страх – у овом случају према „постојбини (home) или сопственом друштву“ (Beckeld, 2022, стр. 2). „Оикофоб презире мало шта више од свог сопственог друштва“ (Ibid, р. 158). „Ојкофоби верују да су њихове заједнице и порекло инфериорни у односу на остале; они се клањају целом свету, осим оног његовог дела који лежи одмах иза њих, у њиховом сопственом дворишту“ (Ibid, р. 5). Бекелд сматра да „ојкофоба самоомаловажавање (self-deprecation) често доводи у заблуду да мисли да ће га ниподаштавање сопствене културе учинити индивидуално бољим“ (Ibid, р. 7). Заправо, ојкофоб верује да га његов став потцењивања, сам по себи, уздиже изнад околине коју омаловажава. „Стога је он у многим случајевима оличење сујете (an embodiment of vanity). Његова сопствена личност је његов почетак и крај, и он ће за њу радо жртвовати целу своју цивилизацију, што би му омогућило да се још више истакне“ (Ibid). Рецимо, амерички ојкофоб жели да се границе САД потпуно отворе, а на питање шта ако то доведе до колапса САД, одговара да ће онда радо отићи у Африку јер је „аутентична“, или у Азију јер је филозофска и мистична, или у Европу јер је културна и стара, или у Јужну Америку јер је секси... Али, он неће отићи нигде, јер је то само вербални став којим истиче своју нарочитост и супериорност над околином (Ibid, р. 157).

У Бразилу постоји израз „комплекс уличног пса“ (португалски: *complexo de vira-lata*), којим се означава потцењивање сопствене културе и читавог друштва, у односу на страну културу или друштво. Бразилски аутори указују на „самопотцењивање (autodesvalorização)“, односно „наше (бразилско – С. А.) ниско самопоштовање (baixa auto-estima), које има тенденцију да се смењује са тренуцима еуфорије после спортских победа“ (Mariotti, 2007). У Доминикани се користи израз „комплекс Гваканагари“ (*complejo de Guacanagarix*), као осуђујућа ознака за менталитет људи који сматрају да је све страно супериорније од онога што је домаће (Brito, 2021). Термин потиче од имена локалног поглавице који је сарађивао са Христифором Колумбом у потчињавању других острвских племена. Јужно од Бразила постоји реч „нордоманија“ (*nordomanía*), за идолопоклонички однос према САД и америчком материјализму и утилитаризму (Rodó, 1900). У Јужној Америци користи се и реч „сепоизам“ (*separismo*),

у значењу кметског, слугањског односа према САД (We, 2024). У Мексику имамо реч „малинцизам“ (*malinchismo*) којом се денотира „феномен слепо преференције за оно што је страно на штету онога што је национално“ (Bassols in: Díaz, 2021). Израз води порекло од Малинце, Индијанке која је преводила за Ернана Кортеса, током освајања данашњег Мексика (1519–1521), помажући му да регрутује што више индијанских трупа у своју војску (Pereira, 2020, str. 2). У Мексику је „малинцизам“ симбол издаје и осећаја инфериорности у односу на странце (Hurtado, 2022, str. 39–40).

Треба имати у виду да се овим изразима често означавају ставови који су сродни, али не и истоветни, зависно од земље до земље, па и од околности до околности. На једној страни скале налази се класични културни провинцијализам – у смислу неоправданог потцењивања сопствене културне продукције и идолопоклоничког дивљења према страној култури; у Аустралији, то је синтагма „*cultural cringe*“ (видети: Hume, 1993). На другој страни скале су прави етнички самопрезир и самомржња. „Филипинци имају проблем, терет упорне самомржње (*persistent self-hate*) чији су најважнија манифестација многа дела антифилипинизма (*anti-Filipinism*)“, читамо код једне филипинске ауторке (Rimonte, 1997, str. 42). Она каже да самомржња код Филипинаца „производи акутну, дестабилизирајућу, узнемирујућу самосвест, сродну оној ситуацији у којој се осећа срамота (филипински *nahihiya*)“ (Rimonte, 1997, str. 42–43). Сличну самомржњу код Балканаца примећује и један румунски антрополог:

„Наша само-мржња (се може изразити реченицом – С. А). ‘Ето шта смо ми: безвредни људи’; (...) мржња према себи у балканским друштвима постаје све значајнији тренд, или бар у неким од њих. (...) Овај нарастајући говор само-мржње нема никакве везе са критичношћу према сопственој заједници. То је пре некритичко одбацивање својих људи у целини, јер се чини да стоје на мрачној страни историје. То је – да се грубо изразимо – пут спасења појединца. Мој народ је проклет и није успео да сагледа истину, али ја, ја сам свестан овог порока и зато сам спреман да се преобратим: молим вас, прихватите ме, демократска браћо!“ (Mihailescu, 2003, str. 197–198).

Негде у средини је синдром „црнпурастог сахиба“ (*brown sahib syndrome*), Индуса (Vittachi, 1962; Hari, 2018; Kapoor, 2020; Desai, 2021) или Пакистанца (Bangash, 2005; Birt, 2021) који презире своју културу, сервилно прихватајући све (нео)коло-нијалне вредности – појам преко ког се и у научним чланцима објашњава данашња класна сегрегација међу индијским лекарима (Ruhil, 2015), а имао је одјека чак и у Македонији (Radev, 2020), па и у Србији (Radev, 2023). Но, целу скалу, у развијенијем или мање развијеном облику, можемо наћи и у истом друштву. У Хрватској, рецимо, имамо и „културно додворавање“, како се преводи *cultural cringe* (Wh, 2024b), затим преузете синтагме као што су „национална самомржња“ (Wh, 2024a) или „колективни самопријезир и комплекс инфериорности“ (Holjevac, 2012), до новокованице „домомржје“ (Letica, 2018; VL 2018). Реч аутошовинизам, за сопствене прилике, почели су употребљавати и неки Бошњаци („бошњачки аутошовинизам“; Sead Šemsović in: PP 2019, као и у: Gusinac, 2020; Alispahić, 2014; 2010), док код наших комшија на истоку постоји израз „бугарска самомржња“ (българската самоомраза)⁵. Међутим,

⁵ Владимир Свинтила (1926–1998) чак каже да је „самомржња и мржња код Бугара већ постала религија“ (самоомразата и омразата към българщината вече става религија; Svintila, 2001, str. 24).

у поређењу са Србијом, утисак је да су ови феномени далеко мање присутни како у Хрватској, тако и у ФБиХ, Македонији или Бугарској.

Али зато у Русији препознајемо многе појаве с којима се сусрећемо и у Србији. Тамо се то именује као *русский этномазохизм* (Leksin, 2016), *русская русофобия* (Sergeev, 2013) или *смердяковицина* – „израз који описује презир и мржњу Руса према Русији“ (Wr, 2024). „Смердјаковштина“ је оригинални руски израз настао по Смердјакову, једном од (полу)браће Карамазових, који жали што Наполеон није успео да пороби Русију: „и камо среће да су нас покорили баш ти Французи, паметна нација покорила би веома глупу и присајединила би је себи“ (Dostoevsky, 1880/2007, str. 152). Данашњег руског аутошовинисту описује један савременик овако: „Човек искрено верује да је руски народ смеће, његова култура јадна, држава срамна, прошлост заслужује презир, а садашњост гађење. Али, у исто време, из неког разлога, човек и даље себе сматра Русом – из осећаја дужности, из безнађа, или зато што му се то једноставно догодило“ (Holmogorov, 2016). У опису се даље каже да „таква особа свој идентитет доживљава као извор патње. Рускост га притиска, православље жуља, али он хода и пати. Но, ако је активиста, онда још и сматра да тако треба да буде и другима. Измишља све могуће разлоге зашто би се људи морали кајати што је ђаво учинио да се роде баш као Руси или да верују у Бога. Ти људи једноставно муче и себе и друге“ (Holmogorov, 2016).

Татјана Никољскаја (Татьяна Никольская) у чланку „Руска самомржња“ („Русская самоненависть“) разматра „неприродни феномен руске самомржње“ (неестественное явление русской самоненависти). Ову необичну појаву, сматра она, „тек треба да проуче историчари, психолози, философи, писци...“ (Nikolyskaya, 2017). Као пример те „неприродности“ Никољскаја наводи поједине „звезде“ самомржње, са својим кругом обожавалица, код којих „свака природна катастрофа, несрећа и трагедија која задеси грађане Русије изазива праву експлозију позитивних емоција“. Никољскаја се чуди томе, али исто видимо и у Србији, где Ђирјаковић уочава „радовање различитим несрећама, поразима и срамотама, какво се у Србији може мање-више редовно чути у јавном говору и наћи на друштвеним мрежама“ (2021, str. 103)⁶.

Никољскаја такође са жалошћу и неверицом подсећа да је „деведесетих година самомржња постала миљеница државе – тада је министар спољних послова, улагујући се западним колегама, поносно саопштио да Русија нема националних интереса“ (Nikolyskaya, 2017). Ауторка овде мисли на Андреја Козирјева (Андрей Владимирович Козырев), министра иностраних послова Русије (1990–1996), који је, 1992, на питање Ричарда Никсона – „Шта су интереси нове Русије“ – одговорио: „Један од проблема СССР био је тај што смо били превише заглављени у националним интересима. Сада ми више размишљамо о универзалним људским вредностима“ (Primakov, 1999, str. 210). По њему је настао термин „козирјевштина“ (козыревщина) којим се означава

⁶ Као пример Ђирјаковић (Ћirjaković, 2021, str. 21–22) наводи изјаву: „Ја, брате, уживам у овим глупостима и у овим лудилима и у несрећи и што је свима горе, ја вам кажем, ја се боље осећам. Извините, ја кад видим клизиште, ја се обрадујем, не знам како да вам кажем. Да ли ме разумете, мене свака позитивна ствар – које нема – може да баци у депресију, али свака лоша ствар потпуно ми даје неку снагу“ (P. Luković in: *Peščanik*, 2006). Није случајно да мото *Peščanika* гласи: „Ако вам је добро, онда ништа“.

небрига за националне интересе⁷. О сличном феномену у Србији пише и Слободан Владушић: „Хибридни интелектуалац се дистанцира од земље свог порекла, коју апприори оптужује за национализам, тако што негира разлику између патриотизма и шовинизма – односно, делегитимизује појам националног интереса“ (Vladušić, 2018, str. 293). То је тачно оно што налазимо у књизи *Национални и државни интерес модерне Србије* (2007).

„Патриотизам, изведен из етнонационалистички протумаченог националног интереса, суштински је сродан шовинизму и инклинира третирању Другог као непријатеља и издајника“ (Vujadinović, 2007, str. 19–20). „Остаје јака сумња да је концепт ‘националног интереса’ као државног интереса, а који преовладава у светској теорији, уопште применљив на Србију“ (Dimitrijević, 2007, str. 42).

На крају, само још да видимо шта о руској самомржњи каже један Американац (Tim Kirby) који од 2006. живи у Русији: „Самомржња је уобичајена у многим земљама, али што дуже живим у Русији, све сам уверенији да нико не мрзи свој народ више од Руса“ (Kirby, 2012). Занимљиво је да и у Србији постоји уверење да смо по самомржњи изузетак⁸, мада такав утисак срећемо и у неким другим земљама⁹. Кирби даље каже да самомрзњи Руси толико презиру Русију, да када пореде руску реалност са својим погрешним, идеализованим представама о Западу, ту никакви аргументи више не помажу. Рецимо, од руских аутошовиниста Кирби је чуо да „ветерани у Америци не живе испод мостова зато што су сиромашни, већ зато што им је тамо забавно, пошто могу да се друже са својим пријатељима, а заправо сви имају бесплатан стамбени простор који им је дала влада“ (Kirby, 2012). „Није битно шта им одговорите“, сведочи Кирби, „самомрзњим Русима чињенице не значе ништа – они су чланови Цркве етничке инфериорности“ – њима разумна аргументација ништа не значи (Kirby, 2012). И још једна одлика коју примећује Кирби: „Руси који су напустили Русију чак и ако живе хиљадама километара од Русије, потпуно изоловани од њене културе, морају да пишу хиљаде постова и сати подкаста – њихов ниво мржње према сопственом роду је толики да га ништа не може зауставити“ (Kirby, 2012). Исто је примећено и у Србији: „Аутошовинисти, чак и када напусте земљу, врло често се оглашавају и враћају: тек у додиру са оним што мрзе, они имају осећај да су живи. Без властите

⁷ Козирјев се изјаснио против подршке проруском Придњестровљу, омогућио је предају дела тајних архива СССР Западу, био је спреман да Јапану уступи и Курилска острва, а захваљујући њему стотинак ада на Амуру и Усурију препуштено је Кини (Samsonov, 2022).

⁸ Ћирјаковић каже да је „бујање аутошовинизма у Србији у толикој мери да, верујем, нигде у свету није могуће наћи поредиво укореењен и распрострањен друштвени феномен“ (Ћирјаковић, 2022, str. 18). „Српски аутошовинизам је (...) вероватно без преседана у свету – и по размерама и по утицају и по значају и по импликацијама“ (Ћирјаковић, 2021a: 102; слично и Ћирјаковић, 2024, str. 7). И Чедомир Антић у чланку „Аутошовинисти“ сматра да „српски национализам, *једини од европских*, има сопствени антипод – (...) покрет који је суштински аутохтон и обједињује га снажна мржња према сопственом, српском народу“ (Antić, 2010; моје истицање).

⁹ Рецимо, А. Т. Басолс сматра да је феномен „малинцизма“, као преферирање страног на штету домаћег, у Латинској Америци најизраженији управо у Мексику, односно да се он нигде другде „не доживљава на тако јасан начин“ (Bassols y: Díaz, 2021).

земље коју мрзе, они су дословце нико и ништа“ (Vladušić, 2014). „Аутошовинизам при свом издизању из презрене средине остаје – силом негативне фиксације – везан за објекат своје мржње (...); аутошовинизам остаје заробљеник омраженог окружења“ (Gajić, 2018, стр. 87).

ТЕОРИЈСКО ОБЈАШЊЕЊЕ

Оно што видимо као „глобални феномен аутошовинизма“ (Ković, 2023) често је сложена појава која се, као што смо рекли, може степеновати (од лаке преференције до мржње), често је скуп сличних феномена с различитим узроцима, а некад је реч и о сасвим различитим феноменима – због чега је, разумљиво, искључен исти тип етиологије.

Објашњења која се дају за инверзни национализам присутан на Западу по правилу су специфична и готово увек непримењива за земље светске (полу)периферије. Лисон, рецимо, мисли да европска самомржња потиче од хришћанства и његовог императива непрестаног суочавања са сопственим и колективним гресима (од којих су неки чак и урођени). „Хришћанство је једну читаву, европску културу васпитавало да људи постану мазохисти“ (Lisson, 2022, стр. 264), па је такво становиште остало доминантно чак и данас када су се западна друштва највећма дехристијанизовала. Ову хипотезу код нас је одлучно одбацио Ломпар (Lompar, 2022, стр. 396), а питање је колико је она уопште примењива на ваневропска друштва. Друго Лисоново објашњење корен самомржње код данашњег житеља Немачке види у томе што „му његово порекло удара печат кривице, он осећа као да је наследио кривицу свог народа“ – „он настоји да се ослободи тога терета и то тако што претерано, хистерично, признаје све грехе нације. Тиме такав појединац верује да је морално изнад већине чланова свог народа“, што му „обезбеђује привилеговано место међу онима који припадају владајућем слоју Запада“ (Lisson, 2022, стр. 320–321). Ово објашњење, у коме Лисон наглашава терет Холокауста, можда је плаузибилно за Немачку – мада је и ту свакако само један од фактора, у мањој мери примењиво је можда и на Србију, али тешко да функционише у случају, рецимо, Мексика или Филипина.

Слично је и с објашњењем америчке ојкофобије, које даје Бекелд. Он мисли да су ојкофобија и ксенофобија феномени који се, током развоја сваке цивилизације, јављају у обрнутој размери. На почетку цивилизације, док је још полетна, млада и агресивна, доминантна је ксенофобија – презир и непријатељство према страном (ми бисмо рекли *национализам*). А како цивилизација стари и малаксава, како улази у фазу декаденције, тако све више јача ојкофобија (Beckeld, 2022, стр. 5) – презир и непријатељство према домаћем (ми бисмо рекли *инверзни национализам*). То исто важи и за националне културе. Док је нација у успону и ниже војничке победе, расте њено самопоуздање, а тиме и презир ка страном. Бекелдови примери су Атина после Персијских ратова, Рим после Другог пунског рата и Немачка после Француско-пруског рата. Али, кад се нација нађе на силазној путањи, кад крене да пропада, кад услед војнички порази, самопоуздање копни и наступа презир ка сопственом. Примери су Атина после Пелопонеских ратова, Рим у доба позног царства, Француска у време Луја XVI, Британија у 20. веку, САД данас (Beckeld, 2022, стр. 7, 11, 13, 159). У овом

објашњењу свакако има нечег тачног, али тешко да можемо рећи да су данашње САД, Британија или Немачка, на једној страни, и Мексико, Доминикана и Филипини, на другој, на исти начин „декадентне“ културе и нације – због чега се, онда, у свима њима и јавља истовестан (или сличан) феномен.

Уопште, етиологија инверзног национализма у језгру светског капиталистичког система тешко да може бити иста с откривањем узрока инверзног национализма у земљама (полу)периферије. Стога, кад је реч о овом феномену у Србији, приликом његовог објашњења пре нам могу помоћи увиди, рецимо, мексичких аутора, него америчких. Не само зато што је, значењски, „малинцизам“ ближи „аутошовинизму“ од „ојкофобије“, већ и зато што су мексички друштвени научници малинцизам врло лепо описали и доиста оштроумно објаснили.

У опису се најпре истиче да се савремени Мексико тешко може разумети без појма малинцизма (Bassols у: Díaz, 2021). Штавише, Гиљермо Хуртадо (Guillermo Hurtado) сматра да се ни данашњи неоколонијализам, уопште, не може разумети без поимања малинцизма, те да је мана савремених студија „деколонијализма и постколонијализма“ управо то што не укључују анализу овог важног феномена (Hurtado, 2022, str. 49). Та чињеница нам заправо сведочи, сматра Хуртадо, да су и ове студије у теоријском смислу донекле *зайадоценћичне*, будући да се на глобалном југу вероватно чека да тему малинцизма најпре озбиљно теоријски отвори неки амерички или француски аутор (Ibid). „Да бисмо превазишли малинцизам морамо најпре да деколонизујемо наше начине размишљања“, каже Хуртадо, али нажалост чак се и „већина мексичке интелигенције и даље креће унутар ригидног неоколонијалног система, како спољашњег тако и унутрашњег“ (Hurtado, 2022, str. 50–51). Малинцизам није само претерано дивљење према свему страном већ и преузимање онога што се дешава у западним друштвима „као модела напретка“, као и „преузимање сервилних ставова према странцима, праћених самооцрњивањем (*auto-denigración*), приликом поређења с њима“ (Hurtado, 2022, str. 41). Стога малинцизам најпре „отежава сагледавање стварности онаквом каква јесте“ (Hurtado, 2022, str. 47), а онда постаје и „генератор неправди“ (Ibid, str. 41, 47), будући да *необјективност* промовише као главно друштвено мерило (Ibid, str. 41). Необјективност и неправедност доминирају најпре код просуђивања странаца и домаћих (Ibid), а онда и код избора једних или других домаћих (где су цењенији они који више „личне“ на странце; Ibid, str. 46–47). Због тога што утиче на светопоглед и понашање мноштва људи, малинцизам се може ишчитати као „механизам за јачање моћи једног појединца над другим, једне групе над другом, једне нације над другом“ (Ibid, str. 44). Стога из саме сржи овог феномена произлази и његова *йолићичка* димензија (Ibid).

За Густава Переиру (Gustavo Pereira) пак малинцизам је феномен који припада области *друштвене йаџологије*. Ово друго се одређује као „наметање једне врсте практичне рационалности на друштвени простор који јој је стран“ (Pereira, 2020, str. 3), односно „на друге друштвене просторе артикулисане другачијом логиком“ (Ibid, str. 5). То се дешава када се, рецимо, императив профита примени на уметност, или војничка дисциплина на васпитање деце, или универзализам на породичне односе (зашто да се пре нахрани своје дете, а не било које друго?), или преференција породичности, рођаштва, земљаштва и истоверја на јавну сферу – што онда производи

непотизам, расну, етничку и верску дискриминацију... У случају малинцизма образац вредновања преузима се из неке земље Запада као „референтног центра“ (Ibid, str. 12), па се механички примењује на домаће прилике. Али, висок стандард, добре плате, развијена инфраструктура, не могу се очекивати у друштву које располаже неупоредиво ограниченијим материјалним и културним ресурсима. Малинцизам је друштвена патологија јер врши „интеграцију (непримерених – С. А.) образаца вредновања у субјективитет“ (Ibid, str. 2), односно производи нормативна очекивања која су нерационална у другом и другачијем контексту (Ibid, str. 6, 7). Тиме се ствара читава једна „патологија признатости“ (pathology of recognition; Ibid, str. 16, 18) – у Хегеловом смислу те речи (Anerkennung), рађајући самопотцењивање, осећај инфериорности, самопрезир (2, 11), прави синдром „психолошких инхибиција и страхова“ (Ibid, str. 10–11).

Такав образац се онда „систематски репродукује и перпетуира током времена у новим облицима и новим карактеристикама“ (Ibid, str. 3), „па постаје претња интегритету субјеката“ (Ibid, str. 10–11) јер на контекстуално ирационалан начин детерминише њихово понашање (Ibid). Рецимо, малинцизам као *ујрађена ирешка* у перцепцији и понашању доводи до тога да се игнорише или превиђа егоистично и безобзирно поступање референтног центра: империјализам, милитаризам, расизам, неоколонијализам, доминација, експлоатација (потплаћеност) радне снаге, културни хегемонизам... (Ibid.). Све се то занемарује и тежи се потпуно некритичком опонашању, јер, „како се чује у политичким и економским дебатама, ‘то је оно што се ради у свету’, ‘то је оно што се ради у цивилизованим земљама’“ (“what the countries in the world do”, “what is done in civilised countries”; Ibid.). Инвестиције које из референтног центра долазе у Латинску Америку „виде се као неупитни носиоци напретка и развоја, без обзира да ли је њихов резултат деградација животне средине и исцрпљивање природних ресурса, као у страшном случају широко распрострањених површинских копова“ (Ibid.). Такође, „када се надмећу за јавна средства, страним компанијама се даје предност у односу на локалне, чак и ако су њихове перформансе сличне. (...) ‘Здрав разум’ налаже да ће немачка или француска компанија увек бити боља од латиноамеричке“ (Ibid, str. 14). С друге стране, латиноамеричка корупција и неподношљиве класне неједнакости приписују се првенствено „нашем стању“ и „нашој природи“ (Ibid, str. 15). Таква перцепција и такво понашање могу се разумети тек преко малинцизма, који је – тачно онако како је то описао Фанон (Fanon, 2017; Fanon, 2015) – *йоунуџирио* негативну слику себе и позитивну колонизатора (Pereira, 2020, str. 12–13). И тек преко феномена малинцизма може се разумети „зашто у Латинској Америци није било успешне *националне буржоазије* способне да води аутономни економски развој“ (Pereira, 2020, str. 13).

Када је реч о објашњењу појаве малинцизма, њене кључне структуралне детерминанте су колонијална прошлост и неоколонијална садашњост (Pereira, 2020; Hurtado, 2022). У питању су структуралне детерминанте које стварају фукоовске (Michel Foucault, 1926–1984) диспозитиве (dispositif) за одређене врсте дискурса и понашања (Hurtado, 2022, str. 43–44). Њихова је сврха да, кроз контролу субјективности, репродукују поредак доминације (Foucault, 1997) – у овом случају (нео)колонијални поредак (Hurtado, 2022, str. 43–44). Дакле, малинцизам није никакав провинцијски комплекс

инфериорности – у смислу психолошког поремећаја (Ibid, str. 40), већ системски створен, „делотворан неоколонијални диспозитив“ (Ibid, str. 45) за одређену врсту осећања, мишљења и деловања (Ibid, str. 43–44) – „диспозитив за поунутрење колонијализма“ (un dispositivo para la interiorización del colonialismo; Ibid, str. 46). То је „механизам неоколонијалног система“ (un mecanismo del sistema neocolonial; Ibid, str. 45), чији је циљ трансформација субјективности колонизованог, његово претварање у посрамљено, несигурно, послушно биће које припомаже у експлоатацији територија и људи – у свом сопственом поробљавању (Ibid, str. 44–45). (Нео)колонијални апарат је само ту да осигура да нове генерације домородаца што боље интернализују ову лекцију потчињавања (Ibid; првенствено у корист САД; Ibid, str. 45).

И за Переиру се малинцизам као „процес доминације одржава кроз суптилну интеграцију у субјективитет колонизованих народа“ (Pereira, 2020, str. 17), а могућа одбрана се састоји у „увођењу когнитивне дисонанце“ (cognitive dissonance), преко афирмације аутентичне латиноамеричке културе, чиме ће се поткопати кохерентност малинцистичког светопогледа (Pereira, 2020, str. 26–27). Переира рачуна са личним преображајем (преумљењем) – мада је у томе далеко ефикасније лично горко искуство с дискриминаторском културом „референтног центра“ – попут оног које је, својевремено у Јужној Африци, од Мохандаса (Mohandas) направило Махатму (Mahātma; Padev, 2023). Хуртадо се пак залаже за препознавање и „деактивацију“ (деконструкцију) диспозитива који производе малинцизам, за шта је први корак одговарајућа теорија (Hurtado, 2022, str. 48–49). А њени основи сада су постављени радовима Переиरे и Хуртада.

Све што је речено за малинцизам у потпуности одговара опису и објашњењу инверзног национализма у Србији. Неоколонијални положај у коме се налази Србија даје доминантну *компрадорску* класу (Antonić, 2022), а њена идеологија су *ипрађанизам* (Stojanović, 1999; Pavlović & Antoniћ, 2008, str. 157–160; Antoniћ, 2008, str. 51–59), односно „идеологија Друге Србије“ (Antonić, 2011a, str. 59–192; Vućinić, 2012), као и инвертни национализам. Оно што је специфично за Србију, међутим, а што је може бити разликује од Мексика, јесте моменат *класног њезира*, па и *мржње* дела компрадорске класе према остатку друштва – због чега је управо овде настао појам аутошовинизма (Ćirjaković, 2021a; 2024), и због чега је тај термин толико широко прихваћен у делу научне и шире јавности. Ова изражена емоција је можда израз локалног менталитета, али она истовремено осликава и *социјалну њанику* средње класе у Србији због неуспеха, након 5. октобра, да очекивано брзо достигне стандард немачке или француске средње класе (Antonić, 2012, str. 39–42).

Наша средња класа још од доба титоизма очекује да има социјални положај једнак оном који уживају средње класе у привилегованом језгру (центру) светског капиталистичког система. То је, наравно немогуће, јер је недостижна разлика у читавим вековима масивне колонијалне експлоатације и коришћења привилегованог положаја у систему. Наша привреда је инфериорна, наше плате су мале, у сусрету с вољеним Западом Србија непрестано доживљава поразе и понижења, изгledi да ћемо ускоро и ми „постати Запад“ су све незнатнији. Ово рађа *озлојеђеност* (ресантиман), која се опредмеђује тако што се врши *ѡрансфер* озлојеђености *ѡрема доле*.

„Тај осећај ‘закинутости’, осећај да им припада далеко више од живота него што га тренутно имају, осећај да због одређених социјалних групација и њиховог ‘погрешног’ веровања и ‘погрешног’ понашања не могу да добију оно што је њихово, доводи до снажне агресивности према људима који су оцењени као ‘препреке’ и ‘сметње’ на путу ка срећи“ (Antonić, 2012, стр. 41).

Озлојеђеност се усмерава на сународнике из нижих класа, који су криви зато што Србија већ није интегрисана у центар светског капиталистичког система – јер су „националисти“, „одбијају да се суоче са прошлошћу“, „не прихватају тржишну утакмицу“, „нису се ослободили социјалистичког (алтернативно: оријенталног) менталитета“, „не желе у НАТО“, а у последње време и зато што су „русофили“.

Код ресантимана проблем није само у оптуживању ближњег – Другог за нашу патњу, за колективну или личну ускраћеност, већ у томе што вечита озлојеђеност блокира способност превазилажења саме те ускраћености. Субјекат ресантимана остаје вечно затворен у кругу: тескоба–огорченост–мржња–тескоба, не предузимајући ништа да *истински* промени свој друштвени положај. Он живи у правој „рђавој бесконачности“, у којој сваки нови круг појачава и мржњу и тескобу. То је врста малог пакла, на који су, они који су у њему затворени, заправо сами себе осудили.

Slobodan Č. Antonić¹
University of Belgrade,
Faculty of Philosophy,
Department of Sociology
Belgrade (Serbia)

SOCIAL ROOTS OF INVERSE NATIONALISM²

(Translation *In Extenso*)

Abstract: Condescension, contempt, hostility, and even hatred towards members of one's own society – this phenomenon has been observed in many countries. In this paper, it is called inverse nationalism, but other names used in Serbia are also mentioned, with consideration of some local indicators of this phenomenon. The second part of the paper provides an overview of the terms and descriptions of inverse nationalism in other countries (self-hatred, oikophobia, ethnomasochism, Smerdyakovism, Malinchism etc.). The third part of the paper presents some explanations of this phenomenon and indicates that it does not have the same causes in the countries of the centre of the world capitalist system and in the countries of the (semi)periphery. The most useful theoretical explanation for defining inverse nationalism in Serbia is the one given for Malinchism in Mexico: as the internalization of the neo-colonial value system in the function of normalizing neo-imperial domination.

Keywords: neocolonialism, Malinchism, autochauvinism, theory of the world capitalist system, ideology, internalization

INVERSE NATIONALISM IN SERBIA

Condescension, contempt, hostility, and even hatred towards members of one's own society, are aspects of the phenomenon observed in Serbia and discussed on a large scale. In our scientific and expert literature, it is named in different ways: "national-nihilism" (Jovanović, 2009, pp. 129–135; Knežević, 2022, p. 360), "inverse ethnonationalism" (Kecmanović, 2001, p. 107), "negative nationalism" (Stojanović, 2000, p. 23), "self-hatred" (Damjanac, 2015), "xenophobia" (Avramović, 2013), "national masochism" (Anđelković, 2008; Vučinić, 2012, p. 56), "masochist nationalism" (Stojanović, 2000, p. 31), "self-denial"

¹ santonice@f.bg.ac.rs; ORCID [0000-0002-5693-9952](https://orcid.org/0000-0002-5693-9952)

² This article is the result of the work in the program of the Fund for Science, Formation of Serbian identity and theoretical controversies concerning attempts of its deconstruction (FSITC 1561), as well as part of the research financially supported by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia within the financing of scientific-research work at the University of Belgrade, the Faculty of Philosophy (Agreement no. 451–03–66/2024–03/200163).

(Đogo, 2023, p. 31), “spirit of self-denial” (Lompar, 2022) and most commonly the term “autochauvinism” is used (Ćirjaković, 2021a; Brdar, 2012, p. 390; Šljukić, 2020; 2018; Gordić, 2018; Avramović, 2018; Šijaković, 2018; Reljić, 2018; Radonjić, 2018; Despotović, 2018; Gajić, 2020; 2018; Vladušić, 2018, p. 97, 98, 123, 179, 187; 2023, pp. 48–52, 55; Knežević, 2022, p. 360; Antonić, 2023, pp. 195–197; Đogo, 2023, pp. 16–19, 23, 25, 26; 2024, p. 128, 131; Trkulja, 2024, p. 62; Blagojević, 2024, p. 175, 194). In this paper, the concepts of “inverse nationalism” and “autochauvinism” will be used as synonyms for the given phenomenon, while terms with similar meanings, used in other languages, will also be listed.

So far there has been no sociological research into the spread of this phenomenon in Serbia³. Nevertheless, the authors writing about it find it an important phenomenon of our modern social life. The following statements can serve as its indicators: “I despise my country” (D. Milinović in: Sejdinović, 2021); “How disgusting this country is” (David, 2014); “The fact that I am Serbian only makes me ashamed of that fact. I am unhappy because I was born here, and that is something I must cope with all my life in different ways” (V. Arsenijević in: Milojević, 2018); “The Serbs... are a sick nation which does not avoid walking on the knife of genocide (Bursać, 2021); “Serbia deviated from normality a long time ago” (D. Gruhonjić in: Šunjić, 2021); “This is a sick society” (Gruhonjić, 2011); “This society is deeply degenerated” (D. Gruhonjić in: RTV 2013); “Serbia and Republic of Srpska are spiritual deserts; they are spiritual camps” (Gruhonjić, 2021), in which “death is persistently celebrated, while human life is worth one bullet – or a stroke of the knife” (D. Gruhonjić in: Šunjić, 2021); “Anti-Serbian sentiment is a precondition of patriotism” (Kišjuhas, 2012); “This cannibalistic-deviant and psychotic-Frankenstein Serbia” (Krstić, 2019); “We are the worst people” (Uzelac, 2019a); “The people are cattle” (Uzelac, 2019b); “We don’t deserve a capital letter” (for the name of our nation, added by the author; Uzelac, 2019c); “There is something deeply rotten in this people, something sick” (Uzelac, 2019d)...

However, inverse nationalism is most frequently not so direct as in the above-listed statements, but it is implied as an attitude. Namely, speaking about the fighters against “Milošević’s nationalism”, our female philosopher quotes the statement of her unnamed “anti-nationalist” acquaintance from the period of the NATO aggression against Serbia in 1999: “If the land troops arrive, I’ll do the blow job for the first black guy in the US Army” (Arsić, 2003, p. 352). The author criticizes this statement for an unexpected reason. For her, it is not a problem to openly support the military occupation of our country, but the problem is posed by *toxic masculism* – “placement in the position she considers “female”, as well as concealed “homophobia” and “racism” recognized in this statement. If the anti-nationalist acquaintance had told the female author, for example: “I will throw flowers at the first US soldier/female soldier who marches into Belgrade”, it would probably have been perfectly correct.

A similar implied attitude in this “unthinkable inversion of values” (Gordić, 2018, p. 23) is found in a writer who speaks about “our inability as society to assume responsibility

³ There is a psychical survey “Autochauvinism – its measurement and nomological network” by Ljiljana Lazarević and Goran Knežević conducted in the Department of Psychology, the Faculty of Philosophy, the University of Belgrade, in 2022. It can be seen from the approval of the Committee for Ethical Questions within this Department of 8th March 2022 (<https://sn.rs/b467w>). Unfortunately, the results of this survey have not been published yet.

for what has been done, or at least to grin and bear it when everything that has been done has to be paid for" (V. Arsenijević in: Nonin, 2023). He gives the example of the NATO aggression against Serbia in 1999: "when a certain society reaches the moment when eighteen countries coordinate with an intention of stopping that was machinery put into operation by those running it, it would be best for this society to abolish itself". Here, the disappearance ("self-abolition") of a certain society is taken as a logical consequence of opposing to a morally superior being such as the NATO is obviously to this writer. From his perspective, it is better for the whole society not to exist than to provoke wrath of such a moral divinity.

The third example of implied inverse nationalism can be found in the literary criticism column of a respectable Belgrade weekly. A book by a contemporary Serbian writer is praised by saying that "in the novel, for a welcome change, no Balkan person has been observed" (Milenković, 2023). The literary critic here implies that it is not good for a "Balkan person" to be the hero in a Serbian novel, obviously ranking this person among inferior beings, uninteresting and uncommendable for serious literary processing.

Another feature of inverse nationalism is negative self-essentialization. Just as with true nationalism, the entire population is reduced to a couple of negative features which, allegedly, determine that population in essence. All internal, inter-group differences are erased, while at the same time a distinctive difference is established between the stigmatized population and the superior speaker (who thus assumes the status of a moral judge). It is best seen in the statements containing the word "Serbs". In them, Serbs appear as special creatures, like lizards or spiders, mutually so similar that they do not even need to be distinguished, but visibly different from the morally superior speaker (or group to which he/she belongs).

"Serbs do not respect truth (...) Serbs are offended by facts and arguments of this world. (...) Serbs are rather offended when they do not have it their way. (...) Serbs have all sorts of things crossing their minds" (Ugričić, 2008). "Life looks for a whole complex of abilities, powers, knowledge (...). Serbs do not have enough of those valuable characteristics, unfortunately. (...) The Serbs lead amateur lives. From generation to generation. (...) It has assumed the scale of fatal self-destruction. We Serbs are a nation that adored Milošević and killed Đinđić. (...) That is why I am telling you: the way things are, it is still valid to say for Serbs that their best destiny is not to be born" (Ugričić, 2006). "Serbs have never told truth about themselves and they are the leading ones in spreading lies about themselves" (N. Prokić in: Labović, 2023). "To be Serbian and to be a Russian agent is the same in our country" (Ilić, 2022). "Serbs are proud of their religion called Saint Sava's tradition; but they do not believe in anything" (Pantić, 2023). "What value is it to be Serbian, the value that is difficult to define unlike some other values, such as: a good man, an honest man, a wise man, a tolerant man" (Marković, 2023). "Bosnian Serbs have shown (who knows which time in a row) that they are mainly petty cattle that can be bought for 50 German marks" (Bursać, 2023).

In case the word "Serbs" in the above-listed statements were replaced by the name of some other nation, because of their derogatory generalization, they would be rightfully considered nationalist in Serbia. That is why this phenomenon is called *inverse nationalism*.

Negative (self)essentialization can also be seen in (pseudo)performances. Namely, the Serbian franchise website *Vice* published a text entitled “All day I behaved as “Serbian” as possible”. The author “decided to adopt some characteristics and daily routines of an average Serb just for one day”. That is why immediately after getting up he drank some brandy, put on a leather jacket and tracksuit bottoms, and put *šajkača* on his head, “because there is absolutely no need to match anything in the outfit”. He put all his shoes in front of the door to his flat; he put a cross and an *opanak* on the rearview mirror, had a hamburger with onions both for lunch and dinner, and then in front of his block of flats he stood on the capsized flowerpot and three firecrackers, and ended up his day by drinking alcohol and falling into a stupor... (Dimitrijević, 2018). That is how, according to this young reporter, “an average Serb” spends his days.

Structurally similar to this text is also the “emblematic installation” *Gott liebt die Serben* (“God loves Serbs”), by our artist, presented for the first time in the Museum of Contemporary Art in Belgrade (2002) and displayed many times since then. “It consists of 17 restaurant tables connected in the shape of a swastika and covered by black tablecloths on which beans and beer will be served. Loud music will be played to make this Balkan banquet complete”. According to the author himself, “seventeen tables, free beans, beer, music, noise and all that shit, while afterwards everything stays on the table throughout the exhibition – bread, bottles etc. This installation has been on display all over the world: in Japan, twice in Italy, in Hungary, in Germany, I don’t know exactly how many times...” (R. Teodosijević in: Ćuk, 2020). “This artist explained clearly, honestly and openly how he sees the people he is living with”, a culturologist commented this “emblematic installation”. “Therefore, the country of primitive fascistic barbarians who devour beans and run wild while listening to ‘non-urban’ music. The whole event takes place in a most prestigious cultural institution (the Museum of Contemporary Art, added by the author), with the support of the ruling cultural elite, and that is why it may be rightfully said that in fact it is the most pregnantly expressed attitude of the new cultural workers in the country and about their position in it. It is reduced to the old myth about the islands of light in the sea of darkness and primitivism” (Đurković, 2006, pp. 137–138).

It is believed that in Serbia, in part of the public, *normalization* has been performed of inverse nationalism as an attitude, which is then not seen as problematic at all. These are not isolated incidents, but the whole *culture of autochauvinism* in which, constantly and from all sides, the distinction is emphasized between the superior subject and the inferior society – whereas the subject may be the speaker himself, but also his social group (from the fans of a certain trend in music, to voters of some political party). One of the consequences of this culture are also the strategies of abandoning Serbian identity. Some public figures now present themselves as “apatride”, “anational” and unwilling inhabitants of someone else’s country (see Ćirjaković, 2021b); others openly state, as we have already seen, that they are “ashamed of being Serbian”, while some directly declare themselves as members of the Yugoslav nation, claiming that their “true” country is not Serbia, but former Yugoslavia (for more detail, see Antonić, 2023a); the fourth group, however, escapes to subnational (regional) identities, constructing them by the (pseudo)ethnic model – for example, “Vojvodina nation” (see Antonić, 2024); the fifth group is made of pro-Western

identitarians, who see themselves as a new and different Serbian nation, even demanding the status of a national minority⁴.

INVERSE NATIONALISM IN OTHER COUNTRIES

This phenomenon is encountered in other countries as well, with different intensity and under different names.

There are already well-known syntagms “self-hating Jew” and “Jewish self-hatred” (*jüdische Selbsthaß*; Lessing, 1930), which denote Jewish internalization of hostile (anti-Semitic) nationalism. A more recent term is *auto-antisemitism*, denoting the “social-psychological phenomenon in which a Jew develops obsessive contempt and hostility towards Jewish tradition, customs and observant Jews (N. Bennett in: Ofir, 2017). The film entitled *The Believer* (2001) speaks about this topic.

In France, in the book *L'Archéofuturisme* (1998), Guillaume Faye (1949–2019) introduced the concept of “ethnomasochism” (*ethno-masochisme*; Faye, 2012, p. 48). He criticizes French and European “self-ethnophobia” (Faye, 2012, p. 24), “the guilt of masochism” (Ibid, p. 25), “chronic self-hatred” (Ibid, p. 165) and “ethnomasochist pestilence” (Ibid, p. 23).

A similar phenomenon in Germany, as well as in West Europe, is observed by Frank Lisson, who writes about it in his book *The contempt for one's own. Causes and course of cultural self-hatred in Europe* (Die Verachtung des Eigenen – Über den kulturellen Selbsthasses in Europa, Lisson, 2012; 2019). “The man who is filled with *Elastases* self-hatred (*Selbsthasses*) in the field of culture does not hate himself personally, but the culture of the environment in which he was born and lives; he hates his origin and his roots”, Lisson thinks (2022, p. 320). This author says that “German post-war generation directed its energy of self-hatred in culture towards its own people” (Lisson, 2022, p. 24). Since 1980, such population has become dominant in Germany: “Instead of hatred towards everything foreign, they declared as desirable to hate everything that is their own, or German” (Ibid, pp. 24–25). For the sake of illustration, Lisson quotes “German” anti-German” Wiglaf Droste, who wrote the following in *Tageszeitung* on 12th August 1989:

“It would be best if ‘German people’, in its entirety, completely, denied and destroyed itself. It is far better than a single member of any other nation on our planet being killed by a German. (...) Those Germans who think they are proud of being German, should be constantly held under control and, if necessary, they should be encircled by a high wall and barbed wire” (cited in: Lisson, 2022, p. 336).

In the English-speaking territories, a similar phenomenon is described by “self-loathing” and “self-hatred” (Meyer, 2008; Beckeld, 2019), as well as “oikophobia”, which is theoretically most developed concept nowadays. In Britain, this word was coined by Roger Scruton (1944–2020) in a desire to denote the repudiation of inheritance and home (Scruton,

⁴ For instance, the political organization “Glas” has stated that in Serbia, “due to the political and media marginalization, our citizens who are in favour of the EU and the NATO are becoming a “*national minority*”, with clear political, value and cultural *identities*” (Beta, 2021; Samardžić, 2021; italics by the author).

2004, p. 36), or a peculiar frame of mind, and has existed in the Western world since the Second World War, particularly spread among intellectual and political elites” (Ibid.). The “symptoms” are: the “tendency”, in any conflict, to take the side of ‘them’ against ‘us’, and the feeling of the need to denigrate the customs, culture and institutions that may be identified as ‘ours’” (Ibid.). A chronic form of oikophobia, according to this philosopher, has spread at American universities under the guise of political correctness (Scruton, 2004, p. 37).

The word has also reached the Netherlands, where Thierry Baudet used it in the title of his non-fiction book *Oikofobie, de angst voor het eigene* (2013), in the meaning of “pathological aversion towards one’s own” (*ziekelijke afkeer van het eigene*; Baudet, 2013, p. 10). However, the concept itself is mentioned only several times in Baudet’s book which mainly deals with Dutch politics and attitude towards the EU. “Oikophobia” has crossed the Atlantic too, appearing in *The Wall Street Journal* as a definition of a sort of cultural snobbery, particularly in the US academic community (Taranto, 2010). However, this word acquired its theoretical foundation in the USA in the book *Western Self-Contempt: Oikophobia in the Decline of Civilizations* by Benedict Beckeld (Beckeld, 2022).

Beckeld sees Western oikophobia as a “pathology of cultural type”, believing that it denotes “hatred, contempt or reluctance” rather than fear – in this case, towards “one’s home or own society” (Beckeld, 2022, p. 2). “An oikophobe despises very little in comparison to his own society” (Ibid, p. 158). “Oikophobes believe that their communities and origin are inferior in relation to others; they worship the whole world except for the part of it lying immediately behind them, in their own yard” (Ibid, p. 5). Beckeld thinks that “an oikophobe is often misled by self-deprecation into thinking that condescension of his own culture will make him individually better” (Ibid, p. 7). In fact, an oikophobe believes that his attitude of underestimation in itself raises him above the environment he deprecates. “That is why in many cases he is an embodiment of vanity. His own personality is his beginning and his end, and he will gladly sacrifice his civilization for it, which would make it possible for him to stand out even more” (Ibid). For instance, an American oikophobe wants the US borders to be completely open, but when he is asked about it potentially leading to the collapse of the USA, he answers that he would gladly go to Africa because it is “authentic”, or to Asia because it is philosophical and mystical, or to Europe because it is cultural and old, or to South America because it is sexy etc... However, he will not go anywhere because it is only a verbal attitude with which he emphasizes his peculiarity and superiority over the environment (Ibid, p. 157).

In Brazil, there is an expression “mongrel complex” (in Portuguese, *complexo de vi-ra-lata*) which denotes the underestimation of own culture and entire society as compared to foreign culture or society. Brazilian authors point to “self-devaluation” (*autodesvalorização*) of “our (Brazilian, added by the author) low self-esteem (*baixa auto-estima*), which tends to alternate with the moments of euphoria after sports victories” (Mariotti, 2007). In Dominicana, there is an expression “Guacanagarix Complex” (*complejo de Guacanagarix*) as a condemning sign for the mentality of people who believe that everything foreign is more superior than what is domestic (Brito, 2021). The term originates from the name of the local chief who cooperated with Christopher Columbus in subordinating other island tribes. South of Brazil there is the word “nordomania” for the idolatrous attitude towards the USA and US materialism and utilitarianism (Rodó, 1900). In South America, there

is also the word “sepoysism” (*cipayismo*) which denotes the serf or servant relationship towards the USA (We, 2024). In Mexico there is the word “Malinchism” (*malinchismo*) which denotes the “phenomenon of blind preference for what is foreign at the expense of what is national” (Bassols in: Díaz, 2021). This expression originates from La Malinche, an Indian woman who acted as an interpreter for Hernán Cortés during the conquest of today’s Mexico (1519–1521), helping him to recruit as many Indian groups as possible for his army (Pereira, 2020, p. 2). In Mexico, “Malinchism” is a symbol of treason and the feeling of inferiority in relation to foreigners (Hurtado, 2022, pp. 39–40).

It should be taken into account that these expressions often denote attitudes which are related, but not identical, depending on the country or even the circumstances. On one side of the scale, there is classic cultural provincialism – in terms of unjustified underestimation of own cultural production and of idolatrous admiration for foreign culture; in Australia, it is the syntagm “cultural cringe” (see: Hume, 1993). On the other side of the scale, there are genuine ethnic self-loathing and self-hatred. “Filipinos have a problem, the burden of persistent self-hatred, the most important manifestations of which are many works of anti-Filipinism”, according to a Filipino author (Rimonte, 1997, p. 42). She says that self-hatred among Filipino “produces acute, destabilizing and upsetting self-conscience, similar to the situation in which we feel embarrassment (in Filipino, *nahihiya*)” (Rimonte, 1997, pp. 42–43). Similar self-hatred among the Balkan people is also observed by a Romanian anthropologist:

“Our self-hatred (can be expressed by the following sentence, added by the author): ‘That is what we are, worthless people’; (...) hatred to oneself is becoming an increasingly important trend in Balkan societies, or at least in some of them. (...) This rising speech of self-hatred has nothing to do with being critical towards own community. It is more of a non-critical rejection of own people on the whole, because it seems that they stand on the dark side of history. That is – to put it roughly – a road to the salvation of an individual. My nation is damned and has not managed to perceive the truth, but I am aware of this vice and that is why I am ready to convert; please, accept me, democratic brothers!” (Mihailescu, 2003, pp. 197–198).

Somewhere in between there is a “brown sahib syndrome”, namely a Hindu (Vittachi, 1962; Hari, 2018; Kapoor, 2020; Desai, 2021) or a Pakistani (Bangash, 2005; Birt, 2021) who despises his own culture, while servilely accepting all (neo)colonial values – the term which is used in scientific articles as well to explain today’s class segregation among Hindu doctors (Ruhil, 2015) and its echo has reached as far as Macedonia (Radev, 2020), and even Serbia (Radev, 2023). However, the whole scale, in a more or less developed form, may also be found within the same society. In Croatia, for example, there is also “cultural cringe” (Wh, 2024b) and the borrowed syntagms such as “national self-hatred” (Wh, 2024a) or “collective self-contempt and inferiority complex” (Holjevac, 2012), as well as the newly-coined word for self-hatred (*domomrzje*) (Letica, 2018; VL 2018). Some Bosniaks have also started using the word *autochauvinism* for their own situation (“Bosnian autochauvinism”; Sead Šemsović in: PP, 2019, as well as in: Gusinac, 2020; Alispahić, 2014; 2010), while our neighbours in the east have the term “Bulgarian self-hatred” (*българската самоомраза*)⁵. However, in

⁵ Vladimir Svintila (1926–1998) even says that “self-hatred and hatred among the Bulgarians has already become a religion” (*самоомразата и омразата към българщината вече става религия*;

comparison to Serbia, there is an impression that these phenomena are far less present both in Croatia and in the Federation of Bosnia and Herzegovina, Macedonia and Bulgaria.

However, in Russia we can recognize many phenomena also found in Serbia. In Russia, that is referred to as *Russian ethnomasochism* (Leksin, 2016), *Russian Russophobia* (Sergeev, 2013) or *Smerdyakovism* – “an expression describing contempt and hatred of the Russians towards Russia” (Wr, 2024). “Smerdyakovism” is an original Russian term deriving from the name of Smerdyakov, the likely fourth (half)brother Karamazov, who regrets the fact that Napoleon did not manage to conquer Russia: “what a blessing it would have been if those very French had conquered us – a smart nation would have conquered a very stupid one and annex it to itself” (Dostoevsky, 1880/2007, p. 152). Today’s Russian autochauvinist is described by a contemporary author as follows: “This man truly believes that the Russian nation is garbage, that his own culture is miserable, that the state is disgraceful, that the past deserves contempt, while the present deserves repulsion. However, at the same time, for some reason, this man still considers himself Russian – out of the feeling of duty, out of hopelessness or because it has just occurred to him” (Holmogorov, 2016). The description goes on to say that “such person sees his identity as a source of suffering. His being Russian pressurizes him and his Orthodox Christianity is uncomfortable, so he walks and suffers. Yet, if he is an activist, he also believes that others should feel the same. He invents all sorts of reasons why people must repent for being born as Russians or for believing in God, which was the devil’s doing. These people simply torture both themselves and others” (Holmogorov, 2016).

In her article “Russian Self-hatred”, Tatiana Nikolyskaya discusses the “unnatural phenomenon of Russian self-hatred”. She thinks that this unusual phenomenon “should yet be studied by historians, psychologists, philosophers, writers in the future” (Nikolyskaya, 2017). She illustrates this “unnatural characteristic” by listing some “stars of self-hatred, with their circles of fans”, among whom “each natural disaster and tragedy occurring to the citizens of Russia causes a true explosion of positive emotions”. Nikolyskaya finds it strange, but we can see the same in Serbia, where Ćirjaković observes “happiness about different disasters, defeats and shames, which can be almost regularly heard in public speech and found in social media” (2021, p. 103)⁶.

Nikolyskaya also reminds with sadness and disbelief that “in the 1990s, self-hatred became the pet of the state – at that time, Minister of Foreign Affairs, currying favour with his Western counterparts, proudly announced that Russia had no national interests” (Nikolyskaya, 2017). Here the author refers to Andrei Vladimirovich Kozyrev, Russian Minister of Foreign Affairs in the period 1990–1996; in 1992, when asked by Richard Nixon about the “interests of new Russia”, Kozyrev replied: “One of the USSR problems was that we were too stuck in national interests. Now we think more about universal human values”

Svintila, 2001, p. 24).

⁶ For the sake of illustration, Ćirjaković cites the following statement (Ćirjaković, 2021, pp. 21–22): “Brother, I enjoy all this nonsense and madness and disasters and the fact that everyone is worse off; I am telling you that I feel better. Excuse me, but when I see a landslide, I am so happy that I can’t describe it. Do you understand me? Any positive thing – which doesn’t exist – can make me depressed, while every bad thing fills me completely with some strength” (P. Luković in: *Peščanik*, 2006). It is no accident that the motto of *Peščanik* is: “If you are doing good, nothing”.

(Primakov, 1999, p. 210). The term “Kozyrevshtina” was coined after him, denoting the lack of concern for national interests⁷. A similar phenomenon in Serbia is also written about by Slobodan Vladošić: “A hybrid intellectual distances himself from the country of his origin, *a priori* accusing it of nationalism by denying the difference between patriotism and chauvinism, or by delegitimizing the concept of national interest” (Vladošić, 2018, p. 293). What we find in the book *National and State Interest of Modern Serbia* (2007) is absolutely true:

“Patriotism, derived from the ethnonationalistically interpreted national interest, is in its essence related to chauvinism and inclines towards treating the Other as an enemy and traitor” (Vujadinović, 2007, pp. 19–20). “Strong doubt remains that the concept of ‘national interest’ as the state interest, which prevails in the world theory, may be applicable to Serbia at all” (Dimitrijević, 2007, p. 42).

Finally, it remains to be seen how Russian self-hatred is described by Tim Kirby, an American living in Russia since 2006: “Self-hatred is common in many countries, but the longer I live in Russia, the more I am convinced that no one hates their own nation more than the Russians” (Kirby, 2012). It is interesting that in Serbia there is also a belief that an exception regarding self-hatred⁸, although the same impression can be found in some other countries⁹. Furthermore, Kirby says that self-hating Russians despise Russia so much that, when they compare Russian reality to their wrong, idealized perceptions of the West, no further arguments can help whatsoever. For instance, Kirby has heard from Russian autochauvinists that “the US veterans do not live under the bridges because they are poor, but because they find it entertaining to socialize with their friends, while in fact they all have free residential space provided by the government” (Kirby, 2012). According to Kirby, “it is not important what you reply to them – facts mean nothing to ‘self-hating Russian, since they are members of the ‘Church of ethnic inferiority’” – and that is why rational argumentation means nothing to them (Kirby, 2012). Another characteristic observed by Kirby is that “Russians who have left Russia, despite living thousands of kilometres away from Russia, completely isolated from its culture, must write thousands posts and spend hours on podcasts – their level of hatred towards their own people is so high that nothing can stop it” (Kirby, 2012). The same has been observed in Serbia: “Autochauvinists, even

⁷ Kozyrev is openly against the support to pro-Russian Pridnestrovie; he made it possible to hand over part of the USSR secret archives to the West; he was ready to give the Kuril Islands to Japan, and owing to him a hundred of river islands on the Amur and Ussuri Rivers have been given to China (Samsonov, 2022).

⁸ Ćirjaković says that the “flourishing of autochauvinism in Serbia is so large that nowhere else in the world it is possible to find a comparable rooted and widespread social phenomenon” (Ćirjaković, 2022, p. 18). “Serbian autochauvinism is (...) probably unprecedented in the world – by its scope, by its influence, by its significance and by its implications” (Ćirjaković, 2021a: 102; cf. 2024, p. 7). In his article “Autochauvinists”, Čedomir Antić also believes that “Serbian nationalism, *the only in Europe*, has its own antipode – (...) the movement which is essentially autochthonous and unified by strong hatred towards own, Serbian people” (Antić, 2010; italics by the author).

⁹ Alejandro Tomasini Bassols, for example, thinks that the phenomenon of “Malinchism”, as a preference of something foreign at the expense of the domestic, in Latin America is most pronounced in Mexico, i.e., it “is not expressed in such a clear way” anywhere else” (Bassols. in: Díaz, 2021).

after leaving their home country, quite often speak about and return to it: only in contact with what they hate, they have the feeling of being alive. Without their own country they hate, they are literally no one and nothing” (Vladušić, 2014). “In its raising above the despised environment, autochauvinism remains – through the force of negative fixation – connected to the object of its hatred (...); autochauvinism remains the prisoner of the hated environment” (Gajić, 2018, p. 87).

THEORETICAL EXPLANATION

What we see as a “global phenomenon of autochauvinism” (Ković, 2023) is often a complex phenomenon which, as we have already said, can be graded (from light preference to hatred); it is often a set of similar phenomena with different causes, and sometimes those are completely different phenomena – that is why, understandably, the same type of etiology has been excluded.

The explanations provided for inverse nationalism present in the West are, as a rule, specific and almost always inapplicable to the countries of the world’s (semi)periphery. Lisson, for example, thinks that European self-hatred comes from Christianity and its imperative of constant facing with own and collective sins (some of which are even innate). “Christianity brought up European culture in its entirety so as that people became masochists” (Lisson, 2022, p. 264), and this attitude has remained dominant even today, when Western societies have been largely de-Christianized. In our country, this hypothesis has been decisively rejected by Lompar (Lompar, 2022, p. 396), and it is questionable whether it is actually applicable to non-European societies. Lisson’s second explanation sees the root of self-hatred among German inhabitants today in “his origin branding him with guilt; he feels that he has inherited the guilt of his people”; “he tries to free himself of this burden by admitting all the sins of the nation in an exaggerated and hysterical manner. In this way, such an individual believes that he is morally above the majority of his people”, which “ensures him a privileged place among those who belong to the ruling class of the West” (Lisson, 2022, pp. 320–321). This explanation, in which Lisson emphasises the burden of the Holocaust, may be plausible for Germany – although even there it is only one of the factors – and to a smaller extent applicable to Serbia, but it will hardly function in case of, for example, Mexico or the Philippines.

This is also similar to the explanation of American oikophobia provided by Beckeld. He thinks that oikophobia and xenophobia are phenomena which, in the course of the development of every civilization, appear in reverse proportion. At the beginning of a civilization, while it is still enthusiastic, young and aggressive, xenophobia is dominant – contempt and hostility towards what is foreign (nationalism, as we would put it). But the older the civilization becomes, declining and entering the decadent stage, the stronger oikophobia will become (Beckeld, 2022, p. 5) – contempt and hostility towards what is domestic (*inverse nationalism*, as we would put it). The same refers to national cultures as well. While a nation is on the rise and has military victories, its self-confidence is stronger, and thus its contempt towards what is foreign. Beckeld’s examples are Athens after the Persian Wars, Rome after the Second Punic War, and Germany after the French-Prussian war. But, when a nation is on the downward path, when it begins declining, when military

defeats follow, self-confidence will dwindle and contempt towards everything of its own will ensue. The examples are Athens after the Peloponnesian Wars, Rome during the late stage of the empire, France during the reign of Louis XVI, Britain in the 20th century, the USA nowadays (Beckeld, 2022, p. 7, 11, 13, 159). There is certainly something true in this explanation, but we can hardly say that today's USA; Britain or Germany, on one side, and Mexico, Dominicana and the Philippines on the other side are "decadent" cultures and nations in the same manner –then why in all of them the identical (or similar) phenomenon arises.

Generally speaking, etiology of inverse nationalism in the core of the world capitalist system can hardly be the same when the causes of inverse nationalism have been unveiled in the countries of the (semi)periphery. Therefore, when speaking of this phenomenon in Serbia, in its explication we may find useful the insights of, for instance, Mexican authors rather than those of American authors. Not only because, in its meaning, "Malinchism" is closer to "autochauvinism" than "oikophobia", but also because Mexican social scientists have described Malinchism quite nicely and explained it extremely intelligently.

In the description, the most outstanding one is today's Mexico and it can hardly be understood without the concept of Malinchism (Bassols in: Díaz, 2021). In fact, Guillermo Hurtado thinks that modern neo-colonialism cannot be understood at all without understanding Malinchism, and that the deficiency of modern studies of "decolonialism and post-colonialism" is exactly that they do not include the analysis of this important phenomenon (Hurtado, 2022, p. 49). This fact actually testifies, according to Hurtado, that even these studies are, in theoretical terms, somewhat *West-centric*, since the global south is probably waiting for the topic of Malinchism to be theoretically opened first by an American or French author (49). "To overcome Malinchism, we must first decolonize our ways of thinking", Hurtado says, but, unfortunately, even the "majority of Mexican intelligentsia is still moving within a rigid neocolonial system, both external and internal" (Hurtado, 2022, pp. 50–51). Malinchism is not only excessive admiration for everything foreign, but also borrowing what is happening in Western societies as a "progress model", as well as "borrowing servile attitudes towards foreigners, accompanied by self-denigration (*auto-denigración*) in comparison to them" (Hurtado, 2022, p. 41). That is why Malinchism first "aggravates the perception of reality the way it actually is like" (Hurtado, 2022, p. 47) and then it also becomes "a generator of injustices" (Ibid, pp. 41, 47), since *inobjectivity* is promoted as the main social measure (Ibid, p. 41). Inobjectivity and injustice are dominant primarily in judging foreigners and domestic people (Ibid), and then also in choosing some or other domestic ones (appreciating more those who most "resemble" foreigners; Ibid, pp. 46–47). Because of its influence on the worldview and behaviour of many people, Malinchism can be seen as a "mechanism of strengthening the power of one individual over the other, of one group over the other, of one nation over the other" (Ibid, p. 44). Therefore, from the very essence of this phenomenon, its *political* dimension derives (Ibid).

To Gustavo Pereira, however, Malinchism is a phenomenon that belongs to the domain of *social pathology*. The latter is defined as "imposing one type of practical rationality onto the social space that is foreign to it" (Pereira, 2020, p. 3), or "onto other social spaces articulated by a different logic" (Ibid, p. 5). It occurs when, for example, the profit imperative is applied to art or when military discipline is applied to children's upbringing, or when universalism is applied to family relations (why first feed one's own child and not any other child?), or

when preference of family ties, kinship, compatriotism and same religion is applied to the public sphere – which then produces nepotism, racial, ethnic and religious discrimination... In the case of Malinchism, the valuation pattern is borrowed from a Western country as a “referential centre” (Ibid, p. 12), and is then mechanically applied to home circumstances. However, high standard, good salaries or developed infrastructure cannot be expected in a society which has incomparably more limited material and cultural resources at its disposal. Malinchism is a social pathology because it “integrates (unsuitable, added by the author) patterns of valuation into subjectivity” (Ibid, p. 2), and/or produces normative expectations which are irrational in another and different context (Ibid, pp. 6, 7). This creates a whole “pathology of recognition” (Ibid, pp. 16, 18) – in Hegel’s meaning of the word (*Anerkennung*), thus generating self-deprecation, the feeling of inferiority, self-loathing (Ibid, pp. 2, 11), a true syndrome of “psychological inhibitions and fears” (Ibid, pp. 10–11).

This pattern is then “systematically reproduced and perpetuated with the passage of time in new forms and with new characteristics” (3), “and it becomes a threat to the integrity of the subjects” (Ibid) because in a contextually irrational manner it determines their behaviour (Ibid, p. 11–12). For example, Malinchism as a *built-in error* in perception and behaviour leads to ignoring or overlooking the egoistic and careless acting of the referential centre: imperialism, militarism, racism, neocolonialism, domination, exploitation (underpayment) of the workforce, cultural hegemonism... (Ibid, p. 12). All this is neglected and there is a tendency of completely uncritical emulation because, as it can be heard in political and economic debates, that is “what the countries in the world do”, or “what is done in civilised countries” (Ibid). Investments coming to Latin America from the referential centre are “seen as unquestionable bearers of progress and development, regardless of whether their result is environment degradation and exhaustion of natural resources, as in the terrible case of widespread open-pit mines” (Ibid). Moreover, “when competing for public funds, foreign companies are given priority over the local ones, even if their performances are similar (...) ‘Common sense’ rules that a German or a French company will always be better than a Latin American one” (Ibid, p. 14). On the other hand, Latin American corruption and unbearable class inequalities are ascribed primarily to “our state” and “our nature” (15). Such perception and such behaviour may be understood only through Malinchism, which – exactly as described by Fanon (Fanon, 2017; Fanon, 2015) – *internalizes* the negative image of oneself and the positive image of the colonizer (Pereira, 2020, pp. 12–13). Only through the phenomenon of Malinchism it is possible to understand “why in Latin America there has been no successful *national bourgeoisie* able to run autonomous economic development” (Pereira, 2020, p. 13).

As for the explanation of the phenomenon of Malinchism, its key structural determinants are the colonial past and the neocolonial present (Pereira, 2020; Hurtado, 2022). These are structural determinants creating Foucauldian (Michel Foucault, 1926–1984) dispositives (*dispositif*) for certain types of discourse and behaviour (Hurtado, 2022, pp. 43–44). Their purpose is to, through controlling subjectivity, reproduce the order of domination (Foucault, 1997) – in this case, the (neo)colonial order (Hurtado, 2022, pp. 43–44). Therefore, Malinchism is not a provincial inferiority complex – in terms of a psychological disorder (Ibid, p. 40), but a systemically created, “effective neocolonial dispositive” (Ibid, p. 45) for a certain type of feeling, opinion and acting (Ibid, pp. 43–44) – “a dispositive for the internalization of

colonial” (*un dispositivo para la interiorización del colonialismo*; Ibid, p. 46). It is a “mechanism of the neocolonial system” (*un mecanismo del sistema neocolonial*; Ibid, p. 45), the purpose of which is the transformation of the subjectivity of the colonized being, i.e., its conversion into an ashamed, uncertain, obedient being that helps in the exploitation of territories and people – in its own enslavement (Ibid, pp. 44–45). The (neo)colonial apparatus is there only to ensure that new generations of natives will internalize this subordination lesson as well as possible (Ibid; primarily to the benefit of the USA; Ibid, p. 45).

To Pereira, Malinchism as a “process of domination is maintained through subtle integration into the subjectivity of colonized nations” (Pereira, 2020, p. 17), while its possible defence is in the “introduction of “cognitive dissonance”, through the affirmation of authentic Latin American culture, thus undermining the coherence of the Malinchist worldview (Pereira, 2020, pp. 26–27). Pereira relies on personal transformation (rethinking) – although far more efficient in it is bitter personal experience with the discriminatory culture of the “referential centre” – such as the one in South Africa in the past, which turned Mohandas into Mahātmā (Padev, 2023). Hurtado, however, advocates the recognition and “deactivation” (deconstruction) of the dispositives producing Malinchism, for which the first step is an adequate theory (Hurtado, 2022, pp. 48–49). Its foundations have now been laid by the works of Pereira and Hurtado.

Everything that has been said about Malinchism fully corresponds to the description and explanation of inverse nationalism in Serbia. The neocolonial position in which Serbia is currently found makes a dominant *comprador* class (Antić, 2022), whose ideology includes *citizenism* (Stojanović, 1999; Pavlović & Antić, 2008, pp. 157–160; Antić, 2008, pp. 51–59) and “Other Serbia’s ideology” (Antić, 2011a, pp. 59–192; Vučinić, 2012), as well as inverse nationalism. However, what is specific for Serbia and perhaps differs it from Mexico is the element of *class contempt*, and even *hatred* of part of the comprador class towards the rest of society – and that is exactly what led to the term *autochauvinism* (Ćirjaković, 2021a; 2024), and also why this term is so widely accepted in part of the scientific and broader public. This pronounced emotion is perhaps an expression of the local mentality, but at the same time it depicts *social panic* of the middle class in Serbia due to the failure following 5th October political changes in expectedly quickly reaching the standard of the German or French middle classes (Antić, 2012, pp. 39–42).

Ever since the era of Titoism, our middle class has expected to have a social status equal to the one enjoyed by middle classes in the privileged core (centre) of the world capitalist system. Of course, it is impossible because of the unattainable difference in centuries-long mass colonial exploitation and use of the privileged position in the system. Our economy is inferior, our salaries are low, and in the encounter with the beloved West, Serbia constantly experiences failures and humiliations, while the prospect of our “becoming the West” soon are increasingly minor. This gives rise to *resentment*, which is objectified by the *downward transfer* of resentment.

“The feeling of ‘deprivation’, the feeling that they deserve much more than the life they currently have, the feeling that due to certain social groups and their ‘wrong’ belief and ‘wrong’ behaviour they cannot get what is theirs, leads to strong aggressivity towards people who are considered as ‘barriers’ and ‘obstacles’ on the road towards happiness” (Antić, 2012, p. 41).

Resentment is directed towards compatriots from lower classes who are to blame because Serbia has not already been integrated into the centre of the world capitalist system – because they are “nationalists”, “they refuse to face the past”, “they do not accept market competition”, “they have not freed themselves from the socialist (alternatively, oriental) mentality”, “they do not want to join the NATO” and, lately, also because they are “Russophiles”.

In resentment, the problem does not only lie in accusing those close to us – the Other, of our suffering, of collective or personal deprivation, but in the fact that eternal resentment blocks the ability of overcoming such resentment itself. The subject of resentment remains eternally trapped in the circle: anxiety–frustration–hatred– anxiety, not undertaking anything to *truly* change his/her social position. He/she lives in true “bad infinity”, in which each new circle only intensifies both hatred and anxiety. That is a sort of a little hell to which the ones closed in it have actually condemned themselves through their own acting.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Anđelković, D. (2008). *Serbian national masochism: from Yugoslavism to Euro-Atlanticism*. Beograd: Altera. [In Serbian]
- Antonić, S. (2008). *Culture war in Serbia*. Beograd: Zavod za udžbenike, <http://skr.rs/znEa>. [In Serbian]
- Antonić, S. (2011a). *Vichy Serbia*. Beograd: Čigoja štampa, <http://skr.rs/znEz>. [In Serbian]
- Antonić, S. (2012). *Bad infinity: contributions to the sociology of Serbian society*. Beograd: Službeni glasnik & Dosije, <https://sn.rs/k9cdm>. [In Serbian]
- Antonić, S. (2022). Compradors as part of TCC: the case of Serbia, *Sociološki pregled*, 56 (4), 1169–1191. doi: 10.5937/socpreg56-4144, <https://sn.rs/szcyc>.
- Antonić, S. (2023a). The truth is a nationalist fabrication. Preface in: Nikola Kusovac, *The view of a Serbian nationalist*. Beograd: Informatika, 7–15. [In Serbian]
- Antonić, S. (2023b). *The Ukrainian war - the awakening of the Empire*. Beograd: Catena mundi, <https://sn.rs/04tjt>. [In Serbian]
- Aršić, B. (2003). Gay Serbs. In: Dušan I. Bjelić and Obrad Savić (eds.). *The Balkans as a metaphor: between globalization and fragmentation*, 328–351. Beograd: Beogradski krug, <https://sn.rs/v0cll>. [In Serbian]
- Avramović, Z. (2013). *Patriots and Xenophobes: Contemporary Serbian Patriotism and Nationally Disintegrative Thought and Practice*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Avramović, Z. (2018). The existence, sources and “self-defence” of auto-chauvinism, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 24–35, <https://sn.rs/wxwns>. [In Serbian]
- Baudet, T. (2013). *Oikofobie, de angst voor het eigene*. Amsterdam: Prometheus/Bert Bakker.
- Beckeld, B. (2022). *Western Self-Contempt: Oikophobia in the Decline of Civilizations*, Ithaca [New York]: Northern Illinois University Press, <https://sn.rs/sjz44>.
- Blagojević, M. (2024). Suppression of the truth about Ochaerism in science and higher education in Republic Srpska and the Republic of Serbia. *Culture of cancellation and cancellation of culture: the Serbian “case”*, 175–200. Andrićgrad, Višegrad: Andrićev institut. [In Serbian]
- Brdar, M. (2012). *Chronicle of the destroyed Troy*, vol. 1. Kragujevac: Centar slobodarskih delatnosti; Bačka Palanka: Logos. [In Serbian]

- Ćirjaković, Z. (2024). *Against homeland ready: Serbian autochauvinism, its roots and consequences*. Beograd: Pešić i sinovi. [In Serbian]
- Ćirjaković, Z. (2022). *Neocolonial Serbia: state and society in the time of Aleksandar Vučić*. Beograd: Filip Višnjić. [In Serbian]
- Ćirjaković, Z. (2021a). *Uncovering autochauvinism: from emergence to concept*. Beograd: Catena mundi. [In Serbian]
- Damjanac, M. (2015). *Self-hating Serbs: Serbian identity in the 21st century*. Šabac: Centar akademske reči.
- Despotović, Lj. (2018). Systemic autochauvinism and processes of civilizational conversion. *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 67–77, <https://sn.rs/lx8fc>. [In Serbian]
- Dimitrijević, V. (2007). The concept of national interest and the international position of Serbia. *Between authoritarianism and democracy*, Vol. 3 *National and state interest of modern Serbia*, edited by D. Vujadinović and V. Goati, 29–44. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung & Cedet. [In Serbian]
- Dostoevsky, F. M. (2007). *The Brothers Karamazov*. Moscow: AST, Khraniteley, Harvest. <https://sn.rs/6xgr9>. [In Russian]
- Đogo, D. R. (2024). Accidental Serbia against Heavenly Serbia. *Culture of cancellation and cancellation of culture: the Serbian “case”*, 117–134. Andrićgrad, Višegrad: Andrićev institut. [In Serbian]
- Đogo, D. R. (2023). *The Covenant and Denial: Serbian Theology or Megalopolis*. Beograd: Catena mundi. [In Serbian]
- Đurković, M. (2006). *The end and the beginning: politics and culture in Serbia 1999–2005*. Novi Sad: Stylos. [In Serbian]
- Fanon, F. (2015). *Black Skin, White Masks* (Peau noir, masques blancs), translated from French by O. Petronić. Novi Sad: Mediterran publishing. [In Serbian]
- Fanon, F. (2017). *The Wretched of the Earth* (*Damnés de la terre*), translated from French by O. Petronić. Beograd: Fakultet za medije i komunikacije. [In Serbian]
- Faye, G. (2012). *Archeofuturism* (L'Archéofuturisme, 1998), translated by P. Metikoš. Beograd: Centar za izučavanje tradicija Ukronija. [In Serbian]
- Foucault, M. (1997). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (*Surveiller et Punir: Naissance de la prison*, 1975), translated from French by Ana A. Jovanović. Beograd: Prosveta. [In Serbian]
- Gajić, A. (2018). The “secret connection” of cosmopolitanism and autochauvinism, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 78–88. <https://sn.rs/mvwx9>. [In Serbian]
- Gajić, A. (2020). Serbian cultural space facing the challenges of the future. *Serbian cultural space: structure, problems, values*, proceedings from the gathering held in Matica srpska on 17th–18th May 2019, 179–193. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- González Casanova, P. (2006). *Sociología de la explotación*. Buenos Aires: CLACSO. <http://skr.rs/zGt8>.
- Gordić, S. (2018). Autochauvinism and cosmopolitanism, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 20–23, <https://sn.rs/v7khc>. [In Serbian]
- Hume, L. J. (1993). *Another Look at the Cultural Cringe*. Sydney: The Centre for Independent Studies, <https://sn.rs/p3316>.
- Hurtado, G. (2022). Notas para una crítica filosófica del malinchismo, *Journal of Mexican Philosophy*, 1 (1), 39–53. DOI: [10.6084/m9.figshare.19344773](https://doi.org/10.6084/m9.figshare.19344773), <https://sn.rs/tedtm>.

- Jovanović, B. (2009). *Dictionary of Nonsense*. Novi Sad: Prometej. [In Serbian]
- Kecmanović, D. (2001). *Ethnic times*. Beograd: Čigoja štampa & Knjižara Krug. [In Serbian]
- Knežević, M. (2022). *Serbian starting point: freedom, nation, state*. Vol. 1, National Perspective. Beograd: Institut za političke studije. [In Serbian]
- Leksins, V. N. (2016). *The destiny of civilizations and the Russian question: Experience in System Diagnostics*. Moscow: Lenand. [In Russian]
- Lessing, T. (1930). *Der jüdische Selbsthaß*. Berlin: Jüdischer Verlag, <https://sn.rs/cdffv>.
- Lisson, F. (2022). *The contempt for one's own. Causes and course of cultural self-hatred in Europe*, translated by Nikola Živković. Beograd: Informatika. [In Serbian]
- Lompar, M. (2022a). *The spirit of self-denial: a contribution to the critique of Serbian cultural policy; In the shadow of foreign rule*, 12th edition. Beograd: Catena mundi. [In Serbian]
- Lompar, M. (2022b). Between the traditional and the global mind, afterword in Frank Lisson, *The contempt for one's own. Causes and course of cultural self-hatred in Europe*, 379–421. Beograd: Informatika. [In Serbian]
- Memi, A. (2015). *Portrait of the colonizer and portrait of the colonized*, with the preface by Jean-Paul Sartre, translated from French by Branko Rakić. Višegrad: Andrićev institut. [In Serbian]
- Meyer, D. (2008). *Why we hate us: American discontent in the new millennium*. New York: Crown Publishers.
- Mihăilescu, V. (2003). "Balkanism of the Mind". In: Dušan I. Bjelić i Obrad Savić (eds.). *The Balkans as a metaphor: between globalization and fragmentation*, 192–200. Beograd: Beogradski krug. [In Serbian]
- Pavlović, D., AntoniĆ, S. (2008). Reply to critics. In: Dušan Pavlović (ed.). *Consolidation of democratic institutions in Serbia - one year later*, pp. 135–182. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Pereira, G. (2020). Malinchism as a social pathology. *Philosophy and Social Criticism*, 47 (10), October 7, <https://sn.rs/u0pk6>.
- Primakov, E. M. (1999). *Years in big politics*. Moscow: Kolekcia "Soveršeno sekretno". [In Russian]
- Radonjić, G. (2018). Between the Barrel and Utopia: Fragments on Cosmopolitanism and Autochauvinism, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 60–66, <https://sn.rs/8h1bd>. [In Serbian]
- Reljić, M. (2018). On the language of (self) hatred in the discourse of alienated cosmopolitans, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 46–59, <https://sn.rs/l18bz>. [In Serbian]
- Rimonte, N. (1997). Colonialism's Legacy: The Inferiorizing of the Filipino, *Filipino Americans: transformation and identity*, edited by Maria P. P. Root, 39–61, Thousand Oaks: SAGE Publications, <http://skr.rs/zGLO>.
- Rodó, J. E. (1900). *Ariel*. Montevideo: Imprenta de Dornaleche y Reyes.
- Ruhil, R. (2015). The Roots of "Brown Sahib Medical Men's" Burden, *Indian Journal of Community Health*, vol. 27 (4), 429–434, <https://sn.rs/6mgm9>.
- Scruton, R. (2004). *England and the Need for Nations*. London: Civitas, <https://sn.rs/smtm9>.
- Sergeev, S. M. (2013). How is Russian Russophobia Possible? Questions of Nationalism, 1 (13), 66–85, <https://sn.rs/3cupk>. [In Russian]
- Stojanović, S. (1999). Nation, Nationalism and Citizenism, *Filozofija i društvo*, 25, 13–24.

- Stojanović, S. (2000). *On the Serbian part of Titonic*. Beograd: Filip Višnjić & Centar za socijalna istraživanja. [In Serbian]
- Šijaković, B. (2018). Stigmatization, identity, historical responsibility. *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 36–45, <https://sn.rs/yzfis>. [In Serbian]
- Šljukić, S. (2020). Serbian culture in conflict, *Serbian cultural space: structure, problems, values*, proceedings from the gathering held in Matica srpska on 17th–18th May 2019, 139–143. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- Šljukić, S. (2018). Autochauvinism and conflict, *Letopis Matice srpske*, 502 (1–2), 13–19, <https://sn.rs/znmvb>. [In Serbian]
- Trkulja, J. (2024). Ostracism of intellectuals in Serbia, *Culture of cancellation and cancellation of culture: the Serbian “case”*, 15–68. Andrićgrad, Višegrad: Andrićev institut. [In Serbian]
- Vittachi, T. (1962). *The Brown Sahib*. London: Andre Deutsch, <https://sn.rs/jwuf3>.
- Vladušić, S. (2018). *Literature and Commentaries: A Guide to Armed Rebellion*, 2nd edition. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Vladušić, S. (2023). *The Covenant and the Megalopolis*. Novi Sad: Bitije. [In Serbian]
- Vučinić, M. (2012). *Other Serbia: on dead watch of political correctness*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Vujadinović, D. (2007). What is Serbia's rational national and state interest?. *Between authoritarianism and democracy*, Vol. 3 *National and State Interest of Modern Serbia*, edited by D. Vujadinović and V. Goati, 9–28. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung & Cedet. [In Serbian]

Internet sources/Вебографија (интернет извори)

- Alispahić, F. (2010). Chauvinistic vermin, *Minber.ba*, 8th February, <https://sn.rs/c8hb3>.
- Alispahić, F. (2014). Bosniak merhamet or naivety?, *Saff*, 4th July, <https://sn.rs/klspz>.
- Antić, Č. (2010). Autochauvinists, *Politika*, 21st October, <http://skr.rs/zGyH>.
- Antonić, S. (2024). Vojvodina: “a nation in the making”, *Iskra*, 14th March, <https://sn.rs/lh20m>.
- Bangash, Z. (2005). The modern Brown Sahibs, *Crescent International*, 4th January, <https://sn.rs/pei32>.
- Beckeld, B. (2019). “Oikophobia”: Our Western Self-Hatred, *Quillette*, 7th October, <https://sn.rs/0eiot>.
- Beta (2021). “Glas” participates in the inter-party dialogue, *Vesti*, 10th May, <https://sn.rs/m6r4o>.
- Birt, Y. (2021). A Brown Sahib's Lament: Ed Husain Among the Minarets, *Medium*, 8th June, <http://skr.rs/zGyy>.
- Brito, F. F. (2021). Complejo de Guacanagarix y selección adversa. *Empírica*, 21st June, <https://sn.rs/iodfq>.
- Bursać, D. (2021). Who is disturbing our beloved war criminals?, *Autonomija*, 4th February, <https://sn.rs/4oeir>.
- Bursać, D. (2023). Serbia the day after the election: everything is the same, only Bosnian Serbs became citizens, *Autonomija*, 18th December, <https://sn.rs/pbuel>.

- Ćirjaković, Z. (2021b). Lesson of the anatomy of autochauvinism (2), *Novi Standard*, 15th January, <https://sn.rs/6fj4l>.
- Ćuk, A. (2020). God loves Serbs with beans and beer, *Danas*, 20th June, <https://sn.rs/3212j>.
- David, M. (2014). Let's go to the right - traditional and national (news), *Radio Slobodna Evropa*, 31st October, <https://sn.rs/mwelb>.
- Desai, R. N. (2021). The brown sahib syndrome: Rising rage of 'greater Indians' against rising voices of 'lesser Indians', *Firstpost*, December 10, <https://sn.rs/oexs4>.
- Díaz, M. G. (2021). El malinchismo es una enfermedad social de los mexicanos ligada a un complejo de inferioridad hacia lo extranjero, *BBC News Mundo*, 3rd September, <https://sn.rs/skzpi>.
- Dimitrijević, U. (2018). All day I behaved as "Serbian" as possible, *Vice*, 13th January, <https://sn.rs/5t6v1>.
- Gligorov, V. (2015). Words, *Peščanik*, 26th February, <https://sn.rs/63mce>.
- Gruhonjić, D. (2011). Belgrade, good night!, *Autonomija*, 1st October, <https://sn.rs/u3635>.
- Gruhonjić, D. (2021). There is no happy end, *Autonomija*, 18th July, <https://sn.rs/neloh>.
- Gusinac, A. (2020). Professor Sead Šemović, PhD, about the Bosnian language and Bosniak literature for sebilj.net: "Literature is a mine from which language is exploited like an ore", *Tutin Press*, 5th November, <https://sn.rs/q5he7>.
- Hari, V. E. (2018). VS Naipaul: The brown sahib's lament, *The Week*, 12th August, <https://sn.rs/wu2oo>.
- HO (2023). *Serbia: a captive society, Report of the Helsinki Committee*, Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, <http://skr.rs/zGLG>.
- Holjevac, M. (2012). Twenty-one years of independence, or why the Croats do not like themselves, *Fizzit.net*, 20th October, <https://sn.rs/v1djo>.
- Holmogorov, E. (2016). Excruciating Russianness, *Ja russkii*, 8th May, <https://sn.rs/6youd>.
- Ilić, D. (2022). Spies are all around us., *Peščanik*, 17th June, <https://sn.rs/jfaj4>.
- Kapoor, V. (2020). Brown Sahib Syndrome, *LinkedIn*, 16th November, <https://sn.rs/7atys>.
- Kirby, T. (2012). The religion of self-hatred, *RosBalt*, 18th July, <https://sn.rs/j50lq>.
- Kišjuhas, A. (2012). Twitter account "Alekselj Kišjuhas @kisjuhas", 12th October, <http://skr.rs/zGL0>.
- Ković, M. (2023). Autochauvinism of Serbs and Russians: illusions stronger than experience, *RT Balkan*, 11th January, <https://sn.rs/amzra>.
- Krstić, N. (2019). Women against Frankenstein's Serbia, *Danas*, 19th July, <https://sn.rs/uoejm>.
- Labović, Lj. (2023). Nenad Prokić: Montenegro becomes Vučić's area, on the eternal road to the EU, *Pobjeda*, 6th August, <https://sn.rs/5ye21>.
- Letica, S. (2018). Why do we Croats hate our own country, homeland, and even ourselves, *Večernji list*, 8th March, <https://sn.rs/4qx06>.
- Mariotti, H. (2007). O Complexo de Inferioridade do Brasileiro, Instituto de Pesquisa BSP, 25th December, <https://sn.rs/iqmrq>.
- Marković, R. (2023). The profession of Serb and evolution, *Danas*, 16th June, <https://sn.rs/p3umh>.
- Milenković, I. (2023). A non-contemporary novel, *Vreme*, 3rd November, <https://sn.rs/95eho>.
- Milojević, N. (2018). We have the Serbia we deserve, Interview – Vladimir Arsenijević, *Vreme*, 25th July, <https://sn.rs/gnfm1>.

- Nikolyskaya, T. (2017). Russian self-hatred, *Russkoe pole*, <https://sn.rs/bh1zs>.
- Nonin, G. (2023). We are drowning in self-pity, Interview – Vladimir Arsenijević, *Vreme*, 21st June, <https://sn.rs/wzusq>.
- Ofir, J. (2017). “Auto-anti-Semitism!” Naftali Bennett declares war on Jewish self-hatred in Israel, *Mondoweiss*, 27th August, <https://sn.rs/6zfxf>.
- Padev, I. (2020). Brown sahibs among us and in us, *Plus Info* (Infomaks.mk), 12th December, <https://sn.rs/l60yv>.
- Pantić, M. (2023). Bosnian buses and Bulgarian trains, *Danas*, 19th December, <https://sn.rs/ulvxs>.
- Peščanik (2006). Sloba from delivery, TV program, *Peščanik*, 24th March, <https://sn.rs/zakzh>.
- PP (2019). Implementation of the Bosnian language in Prijepolje, *PP Media*, 25th March, <https://sn.rs/ksnmv>.
- Radev, I. (2023). Brown sahibs among us and in us, translated from Macedonian by Darko Andonovski, *Princip info*, 15th March, <https://sn.rs/hk58f>.
- RTV (2013). Gruhonjić: Whoever burns flags today will burn people tomorrow, *Autonomija*, 14th January, <https://sn.rs/kuql7>.
- Samardžić, N. (2021). Twitter account “Nikola Samardzic @username_ns”, 10th May, <http://skr.rs/zGVA>.
- Samsonov, A. (2022). Kozyrev: “Russia has no national interests”, *Voennoe obozrenie*, 5th March, <https://sn.rs/jahp5>.
- Sejdinović, N. (2021). Daško Milinović: Both before and after Yugoslavia, we are nothing, *Al Jazeera Balkan*, 17th July, <https://sn.rs/0joia>.
- Svintila, V. (2001). The general abomination of Bulgarian life, *Literaturen vesnik*, 25th April – 1st May, No. 16, <https://sn.rs/ku19v>.
- Šunjić, V. (2021). Dinko Gruhonjić for *Prometej.ba*: The ghettoization of nations did not start by itself, but was planned and led by chauvinists. Interview, *Prometej.ba*, 30th March, <https://sn.rs/cn0cf>.
- Taranto, J. (2010). Oikophobia: Why the liberal elite finds Americans revolting. *The Wall Street Journal*, 27th August, <https://sn.rs/9z47v>.
- Ugričić, S. (2006). Patriotism as contempt, *Peščanik*, 30th June, <https://sn.rs/4ogvw>.
- Ugričić, S. (2008). Offended Serbs, *Peščanik*, 22nd April, <https://sn.rs/36y81>.
- Uzelac, I. (2019a). Twitter account “Ivana Uzelac @madreiv”, 4th August, <http://skr.rs/zGLS>.
- Uzelac, I. (2019b). Twitter account “Ivana Uzelac @madreiv”, 5th August, <http://skr.rs/zGLK>.
- Uzelac, I. (2019c). Twitter account “Ivana Uzelac @madreiv”, 5th August, <http://skr.rs/zGLE>.
- Uzelac, I. (2019d). Twitter account “Ivana Uzelac @madreiv”, 5th August, <http://skr.rs/zGLU>.
- VL (2018). Demonization of homeland spreads unstopably: Is there too much hatred and disparagement?, *Večernji list*, 9th March, <https://sn.rs/o5wmh>.
- Vladušić, S. (2014). Global frameworks of autochauvinism among Serbs, *Novi polis*, 25th December, <https://sn.rs/9a4fn>.
- We (2024). Cipayo, *Wikipedia español*, <https://sn.rs/qxxw6>.
- Wh (2024a). National self-hatred, subcategory of “self-hatred”, *Wikipedia in Croatian*, <https://sn.rs/qbx61>.
- Wh (2024b). Cultural flattery, *Wikipedia in Croatian*, <https://sn.rs/cplc2>.
- Wr (2024). Smerdyakovism, *Wikipedia in Russian*, <https://sn.rs/g9plr>.